

سنجش پایداری کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی (مورد مطالعه: دهستان حسنلو، آذربایجان غربی، ایران)

شمسی صالح‌پور^{۱*} و حمید جلالیان^۲

تاریخ پذیرش: ۲۷ آبان ۱۳۹۶

تاریخ دریافت: ۲ آذر ۱۳۹۵

چکیده

ارتقاء کیفیت زندگی یکی از مفاهیم محوری توسعه پایدار است که در تمام زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، محیطی، کالبدی و نهادی ظاهر می‌شود. هدف اصلی این مقاله سنجش پایداری کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی دهستان حسنلو از توابع شهرستان نقده است. پژوهش حاضر به روش توصیفی - تحلیلی انجام شده است. جامعه آماری تحقیق را دو گروه خانوارهای روستایی و مسئولان محلی تشکیل می‌دهد. برای تعیین حجم نمونه از مدل کوکران و برای نمونه‌گیری از نمونه‌گیری در دسترس و هدفمند استفاده شده است. گردآوری اطلاعات به صورت میدانی با استفاده از پرسشنامه صورت گرفته است. داده‌های جمع‌آوری شده با بهره‌گیری از نرم‌افزار SPSS و با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون، تی تک نمونه‌ای، تحلیل واریانس یک‌طرفه، آزمون توکی و مدل تصمیم‌گیری چند شاخصه WASPAS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. نتایج کلی حاصل از مقایسه دیدگاه‌های مردم و مسئولین نشان داد که بهبود تمام شاخص‌های مورد بررسی برای پایداری کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی ضروری به نظر می‌رسد. از این رو، بین نظرات هر دو گروه مردم و مسئولین همسانی وجود دارد. نتایج کلی پژوهش نشان داد سطح کیفیت زندگی در محدوده مورد مطالعه پایین‌تر از حد متوسط (با امتیاز ۲/۹۱) است. همچنین نتایج تحلیل WASPAS نشان داد که روستاهای حسنلو، بارانی کرد و شیخ احمد به لحاظ کیفیت زندگی با رتبه یک، دو و سه در قیاس با سایر سکونتگاه‌ها، در سطح پایداری متوسط قرار دارند.

کلمات کلیدی: پایداری، دهستان حسنلو، سکونتگاه‌های روستایی، کیفیت زندگی، نقده

۱- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه خوارزمی، تهران
۲- دانشیار گروه جغرافیای انسانی، دانشکده علوم جغرافیایی، دانشگاه خوارزمی، تهران
(نویسنده مسئول: salehpor_p@yahoo.com)

مقدمه

از آغاز پیدایش جوامع و مجتمع‌های زیستی اولیه برای مطلوب کردن زندگی و پاسخ به یکی از اساسی‌ترین نیازهای طبیعی و فطری خویش در تلاش بوده‌اند محیط و دنیای ساخته شده خود را تحت کنترل درآورده (شاطریان و همکاران، ۱۳۹۱) و رابطه بین خود و محیط پیرامون را جهت ارتقاء کیفیت زندگی خویش بهینه نمایند. داشتن کیفیت زندگی مطلوب همواره آرزوی بشر بوده و هست. در ابتدا این آرزو به بهبود وضعیت‌های ظاهری افراد از قبیل میزان درآمد، تحصیلات، سلامت جسمی و مسکن محدود بود ولی اکنون به طیف‌های وسیعی از جمله متغیرهای کیفی و ذهنی زندگی توجه می‌شود (مختاری و نظری، ۱۳۸۹) که این امر می‌تواند در اهداف توسعه دخالت نموده و دیگر زمینه‌های توسعه مانند توسعه اجتماعی، اقتصادی، محیطی، کالبدی و خدماتی را فراهم نماید (شاطریان و همکاران، ۱۳۹۱). از این رو، کیفیت زندگی یکی از مفاهیم محوری توسعه پایدار است که بر وضعیت بهداشتی، سلامت جسمانی، روانی، دسترسی به امکانات تحصیلی، درآمد ایمن‌تر، احساس امنیت و دوری از خشونت و جرم، اوقات فراغت، مشارکت، اشتغال و درآمد، کیفیت محیطی، اتحاد و انسجام، رضایت‌مندی و غیره تأکید داشته (گروسی و نقوی، ۱۳۸۷) و برای ترسیم ارتقای رفاه و پایداری آن در یک جامعه به کار می‌رود. «پایداری^۱ به معنای تداوم در امری همچون فعالیت و ایجاد موازنه پویا^۲ میان عوامل مؤثر فراوان نظیر عوامل طبیعی، اجتماعی، اقتصادی مورد نیاز نوع بشر بوده» (مرصوصی، ۱۳۹۰) که در سند چشم‌انداز چلتن هام (۱۹۹۸) به عنوان ظرفیتی مستمر برای آینده‌ای بلندمدت تعریف شده است. این تعاریف مشخص می‌کنند که توسعه پایدار و دستیابی به پایداری علاوه بر اینکه برای رفاه نسل‌های آینده است، به مشکلات کنونی نیز ارتباط دارد. این مسئله بیان می‌کند که باید پایداری را به عنوان معیاری برای توسعه و از جمله توسعه روستایی پذیرفت (موزلی، ۱۳۸۸)، چراکه منجر به وضعیت مطلوب گشته و باعث تداوم حیات جوامع انسانی از جمله روستاها از جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی، محیط زیستی، کالبدی و غیره می‌شود (مرصوصی، ۱۳۹۰). با توجه به اینکه این ابعاد مجموعاً کیفیت زندگی و توسعه پایدار را تشکیل می‌دهند لزوم توجه به همه ابعاد وجودی روستا، اعم از اجتماعی، اقتصادی، زیست‌محیطی، فرهنگی و غیره به عنوان پایه‌های دستیابی به کیفیت زندگی مطلوب، حیاتی است.

هر چند ارتقا و پایداری کیفیت زندگی در مقیاس‌های فردی و اجتماعی در سکونتگاه‌های روستایی، از دیرباز مورد توجه برنامه‌ریزان بوده است اما، در دهه‌های اخیر و با اولویت یافتن اهداف اجتماعی توسعه و تدوین آن‌ها در قالب برنامه‌های توسعه، به تدریج نگرش انسانی و جامعه‌شناختی درباره کیفیت زندگی، به ادبیات توسعه و همچنین برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌های کلان کشورهای پیشرفته راه یافته است. همچنین، جغرافیدانان و برنامه‌ریزان، به محیط‌ها و مکان‌های مطلوب و باکیفیت از جمله روستاهای سالم، خانه‌های سالم و زیست‌بوم‌های روستایی (اکو ویلیج)^۳ توجه می‌کنند. وجه مشترک این دیدگاه‌ها این است که کیفیت زندگی به عنوان اصطلاحی کلی، مفهومی برای نشان دادن چگونگی برآورده شدن نیازهای انسانی و همچنین معیاری برای ادراک رضایت و نارضایتی افراد و

1- Sustainability
2- Dynamic balance
3- Eco village

گروه‌ها از ابعاد مختلف زندگی در سکونتگاه‌هاست (افتخاری و همکاران، ۱۳۹۰). به همین دلیل است که در سال‌های اخیر، پژوهش‌ها درباره کیفیت زندگی که چهار بعد زندگی انسان یعنی اقتصادی، زیست‌محیطی، اجتماعی و فرهنگی - سیاسی را در بر گرفته و حد استاندارد از انتظارات فرد را تأمین می‌کند (فرجی ملایی، ۱۳۸۹)، متمرکز شده و بحث در مورد کیفیت زندگی سکونتگاه‌های روستایی و پایداری آن در میان پژوهش‌های تجربی رواج یافته و وارد فاز مطالعاتی جدیدی شده است.

رشد شهرنشینی یکی از بارزترین تحولات اجتماعی، اقتصادی در دوران معاصر است با چنان سرعتی در این دوران افزایش یافته است که بسیاری از فرصت‌ها را برای ارتقاء کیفیت زندگی روستاییان به شدت محدود نموده است. از این رو، همزمان با شهری شدن جامعه ایران و پیامدهای منفی آن بر روستاها به عنوان کوچکترین واحد تقسیمات سرزمینی، شناسایی وضعیت کیفیت زندگی روستاییان که نقش انکارناپذیر آنان در تولید، رشد و توسعه ملی بر همگان روشن است دارای اهمیت بوده و یکی از ضرورت‌های مهم امروزی به شمار می‌رود. با آگاهی از این مهم، پژوهش پیش رو، به دنبال سنجش پایداری کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی دهستان حسنلو به عنوان یکی از زیرنظامات فضایی شهرستان نقده در پی پاسخی مستدل به پرسش‌های مطرح شده می‌باشد. شاخص‌های پایداری کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی کدامند؟ پایداری کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های مورد مطالعه به چه میزان بوده و چه رابطه‌ای بین آن و ابعاد اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی و کالبدی - محیط زیستی کیفیت زندگی وجود دارد؟

در خصوص کیفیت زندگی در مناطق روستای مطالعات زیادی در ایران و جهان انجام شده است. در این زمینه برخی مطالعات گویای وضعیت نامطلوب کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی می‌باشد که مانع از ماندگاری روستاییان در سکونتگاه‌های روستایی در دوران اخیر شده و بسترهای مهاجرت آنان را فراهم نموده است. به برخی مطالعات انجام شده به شرح زیر مورد اشاره می‌گیرد:

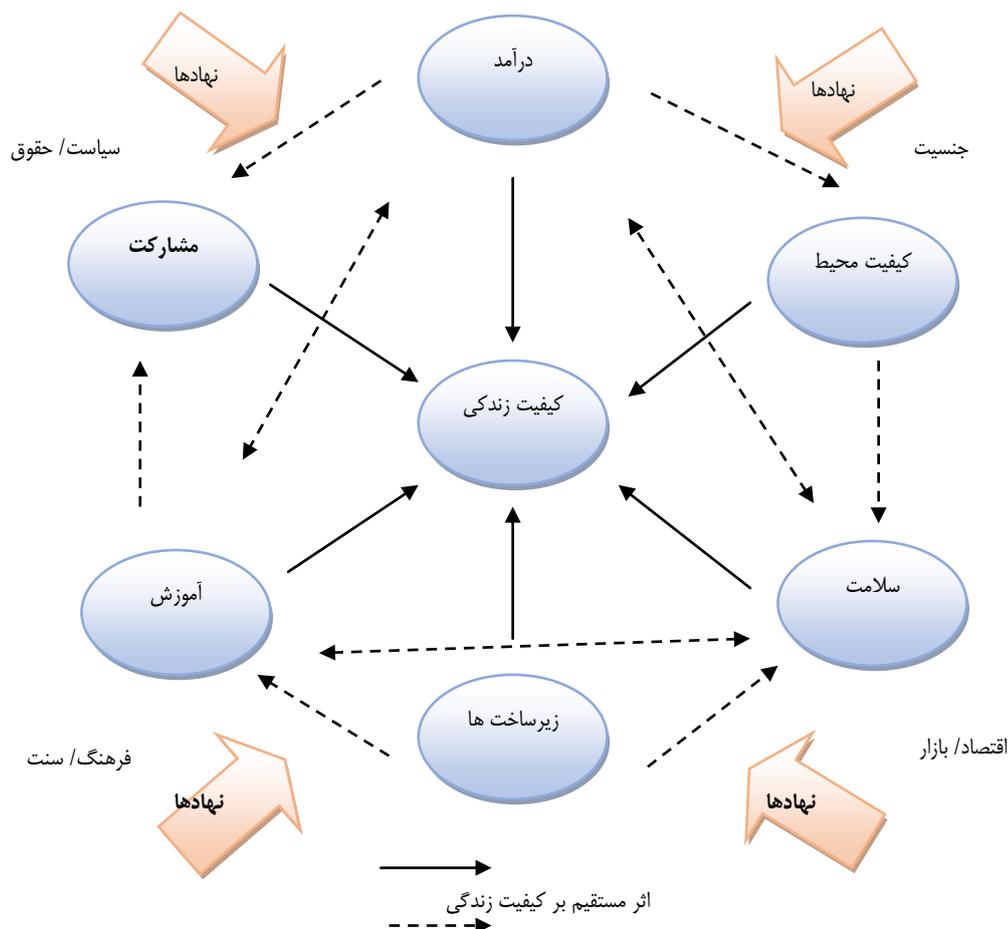
قادرمرزی و همکاران (۱۳۹۵) در مطالعه توزیع فضایی کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی روانسر، سطح کیفیت زندگی در این روستاها را پایین‌تر از حد متوسط ارزیابی کرده اند. آنها نشان داده اند که بین دهستان‌های مورد مطالعه از نظر عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی تفاوت معناداری وجود دارد. نتایج کلی پژوهش شاهرخی ساردو و همکاران (۱۳۹۴) در دهستان اسفندقه حاکی از وضعیت نامطلوب کیفیت زندگی در روستاهای این دهستان است. این امر بیانگر آن است که در مجموع پراکنش فضایی کیفیت زندگی در منطقه مورد مطالعه در وضعیت متوازی قرار ندارد. حیدری ساربان (۱۳۹۳) در مطالعه ای نشان داد که بین دهستان‌های مناطق روستایی شهرستان مشکین شهر؛ به غیر از دهستان‌های صلوات و نقدی، سایر دهستان‌ها از حیث کیفیت زندگی از حد متوسط رو به پایین هستند. نتایج پژوهش بدری و همکاران (۱۳۹۲) بیانگر آن است که هر چه میزان نفوذ ویژگی‌های قومی - فرهنگی در بین ترکمن‌های دهستان جعفریای جنوبی و پایبندی به آن بیشتر باشد، میزان رضایت مردم از سطح کیفیت زندگی در شاخص‌های ذهنی بالاتر است. نتایج تحقیق پورطاهری و همکاران (۱۳۹۰) نشان می‌دهد که شاخص‌های اقتصادی، زیست‌محیطی، اجتماعی، زیرساخت‌ها و تأسیسات، مسکن و سرپناه، بهداشت و سلامت و آموزش از شاخص‌های مهم کیفیت زندگی هستند. در این تحقیق، کیفیت آموزش، محیط مسکونی و محیط فیزیکی، سلامت و امنیت، درآمد و اشتغال پایین‌تر از حد متوسط ارزیابی شدند.

مطالعه گران و جلیساوا^۱ (۲۰۱۶) در سوابق تحقیقاتی رویکردهای نظری به مفهوم کیفیت زندگی، نشان می‌دهد که مفهوم کیفیت زندگی در اروپا و جهان در حال افزایش است. نتیجه این است که تعاریف، روش تفسیر و رویکردهای زیادی برای اندازه‌گیری کیفیت زندگی است که در این میان رویکرد ذهنی قابل توجه است. کیفیت زندگی در سالمندان مناطق روستایی هند در حد متوسط قرار دارد. روابط اجتماعی در هر دو گروه سالمندان زن و مرد در حد پایین می‌باشد. بنابراین آموزش سالمندان با توجه به فعالیت‌های اجتماعی و فیزیکی آنان برای سلامتشان امری ضروری است. چراکه این امر عاملی بر ایجاد اعتماد به نفس در سالمندان است، در نتیجه کیفیت زندگی آنان افزایش می‌یابد (پرین و رانی^۲، ۲۰۱۶). نتایج پژوهش بُنچِنلی^۳ (۲۰۱۵) نشانگر آن است که در دسترس بودن خدمات اساسی، به‌ویژه در مواردی که غالباً مورد استفاده قرار می‌گیرد، یکی از عناصر ضروری برای حفظ سطح مطلوب کیفیت زندگی در مناطق روستایی است. پژوهش برور و دیمیترو^۴ (۲۰۱۴) محتوا و گستردگی سیاست‌های توسعه روستایی را در ارتباط با کیفیت زندگی به منظور شناسایی ملاحظات برای سیاست‌گذاری آینده مناطق روستایی را مورد بررسی قرار داده و ارتقاء کیفیت زندگی مناطق روستایی را با تأکید بر رویکردهای سنتی روستایی، یکی از سیاست‌های مهم توسعه روستایی قلمداد نموده‌اند. نتایج پژوهش پُسیچ و همکاران^۵ (۲۰۰۹) حاکی از آن است که مناطق روستایی جمهوری چک به لحاظ ابعاد ذهنی (مشارکت، روابط اجتماعی، همدلی) و ابعاد عینی (درآمد، اشتغال، بیکاری) کیفیت زندگی در مقایسه با مناطق شهری در وضعیت نامطلوبی قرار دارد.

کیفیت زندگی مفهومی پیچیده، چندبعدی، (وان کَمپ پل و همکاران^۶، ۲۰۰۳)، نسبی و متأثر از زمان و مکان و ارزش‌های فردی است که از یک‌سو، ابعاد عینی و بیرونی و از سوی دیگر، ابعاد ذهنی و درونی دارد، از این‌رو ارائه تعریف جامع برای آن (سلیمانی و همکاران، ۱۳۹۲) که در حال حاضر یک هدف مشترک بین‌المللی است (بلوم^۷، ۲۰۰۱)، میسر نیست. رضایتمندی، خوشبختی و سعادت، رفاه و آسایش (زیلاینسکا^۸، ۲۰۱۰)، زندگی‌بازرزش (مک‌گریت و همکاران^۹، ۲۰۰۶)، رضایت کلی افراد از زندگی (فو^{۱۰}، ۲۰۰۳)، بهزیستی مردم و محیط زندگی (داس^{۱۱}، ۲۰۰۸)، رضایت یک فرد از شرایط انسانی و فیزیکی اطراف (مارانز و استمسون^{۱۲}، ۲۰۱۱)، تأمین نیازهای انسانی در ارتباط با ادراکات افراد و گروه‌ها (کاستانزا^{۱۳}، ۲۰۰۷)، برخی از تعاریف مورد استفاده برای کیفیت زندگی است. همان‌طور که اشاره گردید در زمان حاضر اتفاق نظر چندانی در زمینه مفهوم کیفیت زندگی وجود نداشته و ارائه یک تعریف منسجم و قوی از این مفهوم، بسیار مشکل است. ولی با مروی بر این تعاریف، اگر مشترکات آن‌ها مدنظر قرار

-
- 1 - Goran And Jelisavka
  - 2 - Praveen and Rani
  - 3 - Boncinelli
  - 4 - Brauer and Dymitrov
  - 5 - Pospěch et al
  - 6 - Van Kamp et al
  - 7 - Bloom
  - 8 - Zielinska
  - 9 - Mc Creat
  - 10 - Foo
  - 11 - Das
  - 12 - Marans and Stimson
  - 13 - Costanza

گیرد، در آن صورت می‌توان گفت که کیفیت زندگی عبارت است از شرایط بهتر زندگی که در آن توازن، هماهنگی، مطلوبیت و برابری عادلانه نهادینه شده یا زمینه‌های لازم برای زندگی همراه با سلامت، امنیت، آسایش، آرامش، نشاط، خلاقیت، زیبایی (پورطاهری و همکاران، ۱۳۹۰) و به‌طور کلی تأمین نیازهای اساسی مادی و معنوی به‌طور توأم پدید آمده باشد (مهدی زاده، ۱۳۸۵ و شاه‌رخی ساردو و همکاران، ۱۳۹۴)، بنابراین کیفیت زندگی متأثر از عوامل بیرونی و دورنی شکل‌دهنده سطح کیفیت زندگی فردی و اجتماعی است (فرجی سبکبار و همکاران، ۱۳۹۰).

شکل ۱- شاخص‌های مستقیم و غیرمستقیم مؤثر بر کیفیت زندگی (Bloom et al, 2001)

امروزه، عوامل مختلف نظیر شرایط اجتماعی، شرایط محیطی، شرایط اقتصادی و سلامت مطرح‌اند که به شکل‌های گوناگون، در توسعه انسانی و کیفیت زندگی افراد و اجتماعات تأثیرگذارند. کیفیت زندگی عبارت است از

ادراک رفاه انسانی، که از طریق شاخص‌های اجتماعی سنجیده می‌شود، نه از طریق شاخص‌های کمی مانند درآمد و تولید (فرجی سبکار و همکاران، ۱۳۹۰). کیفیت زندگی تا اندازه‌ای مبهم است، زیرا از یک سو، کیفیت زندگی فردی در قالب پنداشتی از چگونگی گذران زندگی مطرح می‌شود و از سوی دیگر، از بعدی کلی‌تر، به صورت کیفیت شرایط زندگی حول یک عامل مطرح است؛ یعنی، موقعیت‌هایی نظیر محیط پیرامونی و یا فرهنگ در یک جامعه معین را شامل می‌شود. از دیگر سو، کیفیت زندگی را می‌توان در دو سطح خرد (فردی - ذهنی) و کلان (اجتماعی - عینی) تعریف کرد (پارکر و مور^۱، ۲۰۰۵). در سطح خرد، شاخص‌های ذهنی [مانند رضایت از شغل] از طریق پیمایش ادراکات، ارزیابی‌ها و رضایت ساکنان از زندگی بدست می‌آیند و در سطح کلان شاخص‌های عینی [مانند اشتغال، درآمد، مسکن] که مربوط به حقایق قابل مشاهده هستند از طریق داده‌های ثانویه بدست می‌آیند (رضوانی و همکاران، ۱۳۸۸). بنابراین، کیفیت زندگی به معنای برآورده شدن نیازهای مادی و معنوی اجتماعات (شهری و روستایی) به کار می‌رود. در این راستا، کیفیت زندگی در روستا نیز به عنوان چگونگی شرایط و وضعیت زندگی خانواده‌های روستایی تعریف می‌شود (پال و کومار^۲، ۲۰۰۵). کیفیت زندگی در جوامع روستایی نقش کلیدی در سیاست‌های توسعه روستایی (بُنچِنلی^۳، ۲۰۱۵) در چهارچوب پایداری ایفا می‌کند. پایداری عبارت است از آنچه بادوام و ماندنی بوده و در آینده تداوم یابد (خراسانی مقدم و همکاران، ۱۳۹۴). پایداری، دعوتی به موازنه پویا میان عوامل مؤثر فراوان (اجتماعی - فرهنگی، اقتصادی، محیط زیستی، کالبدی و روان‌شناختی) با هدف بهبود کیفیت زندگی درخور بشر است (یونسکو^۴، ۱۹۹۷). اگر پایداری کیفیت زندگی هدف است، «توسعه پایدار مسیر رسیدن به آن محسوب می‌شود. با استفاده از واژه‌هایی که در گزارش کمیسیون برانتلند مطرح شد، توسعه پایدار، توسعه‌ای است که نیازهای حال را بدون این که به توانایی آیندگان در برآوردن نیازهایشان لطمه وارد سازد، تعریف می‌شود. همچنین، سند چشم‌انداز چلتن‌هام (۱۹۹۸) توسعه پایدار را یک فرایند پویایی می‌داند که همه مردم بتوانند توان بالقوه خود را شناخته و به منظور بهبود کیفیت زندگی، که به طور همزمان در جهت حفاظت و افزایش سیستم‌های حمایت از زندگی در زمین است، تلاش کنند» (موزلی، ۱۳۸۸). در ادبیات توسعه پایدار، بهبود کیفیت زندگی برای کسانی که امروزه در شرایط نابرابری و فقر زندگی می‌کنند و نیز برای جمعیتی که طی سال‌های آتی به سکونتگاه‌های بشری افزوده می‌شوند، مستلزم پی‌ریزی مسیر رشد و توسعه‌ای است که ضمن ظرفیت‌سازی و توانمندسازی جوامع انسانی، مسائل اکولوژیکی، نابرابری‌های اجتماعی - فرهنگی، اقتصادی و مسائل کالبدی - محیطی را همزمان مدنظر قرار دهد (حبیب، ۱۳۸۶).

پژوهش حاضر، بر آن است تا در نگرشی جدید به سنجش پایداری کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی بپردازد. به کارگیری هر یک از روش‌های سنجش پایداری نیازمند ابزارهایی برای جمع‌آوری داده‌هاست و یافتن ابزارها از طریق تعیین و انتخاب مؤلفه‌ها و شاخص‌ها امکان‌پذیر می‌شود. انتخاب شاخص‌ها نیز برحسب هدف و رویکرد مطالعه و ابزاری که برای سنجش پایداری انتخاب می‌گردد متفاوت بوده و دامنه و سطح پوشش متفاوتی دارد (خسروبیگی و شایان، ۱۳۹۰). در این پژوهش، متناسب با هدف مطالعه و استفاده از ابزار تحلیل تصمیم‌گیری چند

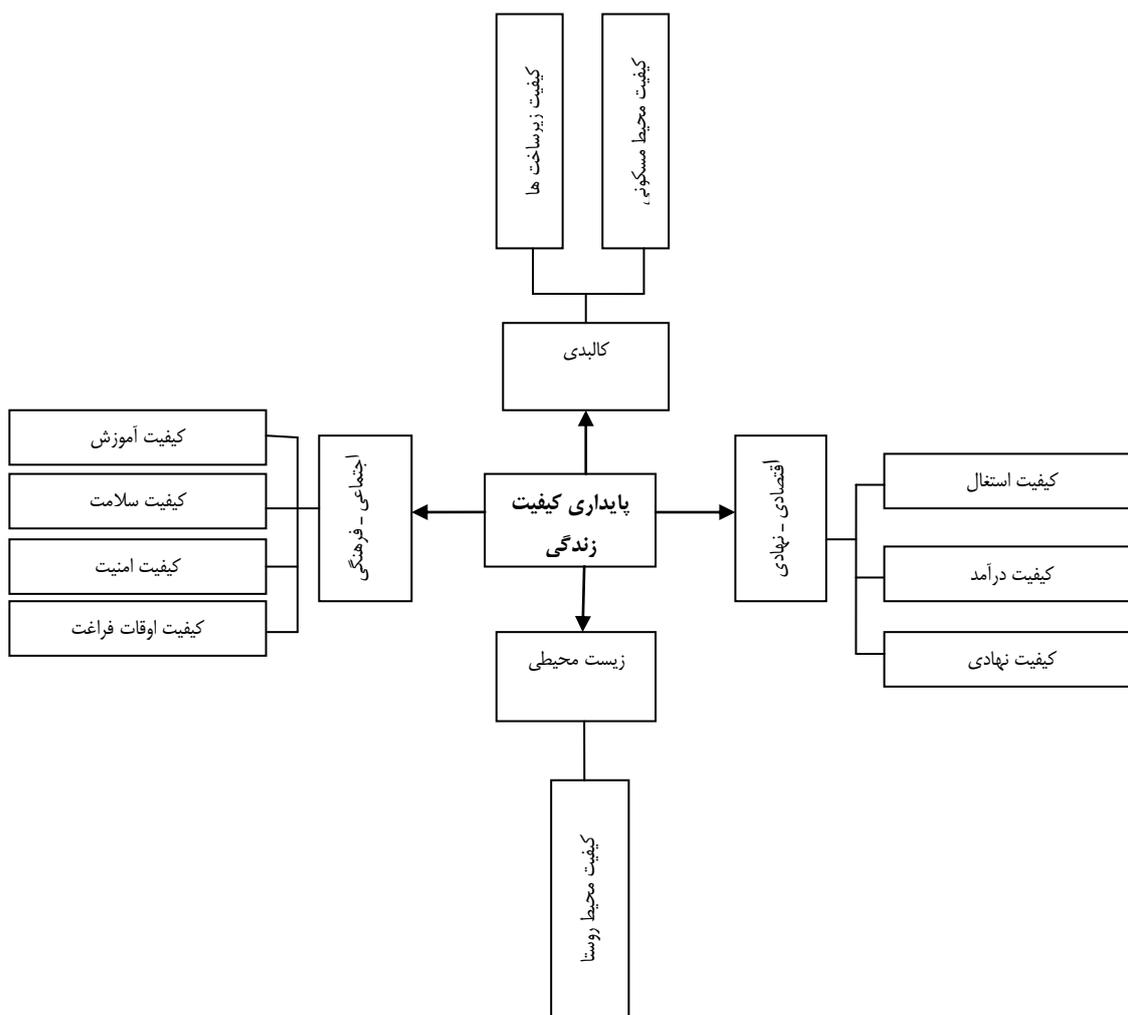
1 - Parker and Moore

2 - Pall and Kumar

3 - Boncinelli

4 - UNESCO

شاخصه برای سنجش میزان پایداری، در انتخاب شاخص‌ها از رویکرد نظام‌مند یکپارچه پایداری در قالب ابعاد و نظام‌های پایداری اقتصادی، اجتماعی و محیطی استفاده شده است. چراکه در این رویکرد امکان بومی‌سازی شاخص‌ها بیش از سایر رویکردها (ارزیابی پایداری بر اساس شاخص‌ها و ارزیابی پایداری تولیدمحور) فراهم است. شکل ۲ چهارچوب مفهومی پژوهش پیش رو را نشان می‌دهد.

شکل ۲- چهارچوب مفهومی پژوهش

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر از نوع تحقیق‌های کاربردی و به لحاظ روش توصیفی-تحلیلی است. جدول ۲ ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های سنجش پایداری کیفیت زندگی تحقیق حاضر را که با توجه به پژوهش‌های صورت گرفته در این زمینه و بومی‌سازی آن‌ها با در نظر گرفتن ساختار و ویژگی‌های سکونتگاه‌های روستایی انتخاب شده‌اند، نشان می‌دهد.

جدول ۲- تعریف عملیاتی متغیرهای پژوهش

ابعاد	مؤلفه	شاخص
اقتصادی- نهادی	کیفیت اشتغال و درآمد	رضایت از شغل خود، امید به آینده شغلی، داشتن سلامتی جسمانی برای انجام فعالیت، رضایت از درآمد، داشتن پس‌انداز مناسب، رضایت از تنوع شغلی، قدرت خرید
	کیفیت نهادی	تعامل و همکاری بین مردم و مسئولان، دسترسی آسان به مسئولین امور روستایی، عملکرد به موقع نهادهای دولتی، دسترسی آزاد به اخبار و اطلاعات
اجتماعی- فرهنگی	کیفیت آموزش	دارا بودن مدارس نوساز باکیفیت مناسب، دسترسی آسان کودکان و نوجوانان با زمان کم به مدارس، داشتن معلمان خوب و با تجربه، وجود تجهیزات آزمایشگاهی مناسب مدارس
	کیفیت سلامت و امنیت	مصرف هفتگی مواد غذایی پروتئینی (گوشت و غیره) در برنامه غذایی، بهره‌مندی از خدمات درمانی و بهداشتی (درمانگاه، خانه بهداشت، حمام و غیره)، بهره‌مندی از بیمه روستایی، دسترسی به موقع به پاسگاه در مواقع ضروری، رضایت از احساس امنیت فردی، وجود اتحاد، همبستگی و انسجام در بین ساکنان روستایی، وضعیت آرامش نسبی در روستا
	کیفیت اوقات فراغت	وجود امکانات فرهنگی و هنری (کتابخانه) در روستا، توانمندی خانواده برای انجام مسافرت، وجود امکانات ورزشی مناسب در روستا
زیست محیطی	کیفیت محیطی	پاکیزگی محیط روستا، جمع‌آوری زباله و دفن آن، روش‌های جمع‌آوری و بهداشتی دفع فاضلاب، رضایت از محیط روستا از نظر حیوانات مزاحم و ولگرد، آلودگی منابع آبی، تخریب و فرسایش خاک، پرهیز از ساخت خانه‌ها در اراضی شیب‌دار و خطرناک
	کیفیت محیطی مسکونی	وجود خانه‌های نوساز و بادوام و با کیفیت مناسب، رضایت از تسهیلات مناسب در واحدهای مسکونی (سیستم گرمایشی، سیستم سرمایشی، حمام، سرویس بهداشتی)، به‌کارگیری مواد و مصالح مقاوم در ساخت واحدهای مسکونی، وجود نورگیری و روشنایی کافی در منازل
کالبدی	کیفیت زیرساخت‌ها	راه ارتباطی مناسب، دسترسی به وسایل و حمل‌ونقل عمومی، طی کردن فاصله زمانی محدود برای دسترسی به شهر، بهره‌مندی از آب آشامیدنی سالم و برق، دسترسی به جایگاه توزیع سوخت، رضایت از دسترسی به خدمات مالی و اعتباری (بانک، قرض‌الحسنه و وام)، به‌کارگیری فن‌آوری‌های نوین ارتباطی
	منابع: فرجی سبکبار و همکاران (۱۳۹۰)، پورطاهری و همکاران (۱۳۹۰)، رضوانی و منصوریان (۱۳۸۷)، صداقت نیا و همکاران ^۱ (۲۰۱۳) و مطالعات میدانی نگارندگان	

جامعه آماری تحقیق را خانوارهای روستایی ساکن در دهستان حسنلو با ۱۲۶۰ خانوار (۴۴۳۶ نفر جمعیت) در ۱۹ روستا از توابع بخش محمدیار شهرستان نقده در استان آذربایجان غربی و مسئولان روستایی به تعداد ۱۵ نفر (اعضای شورای اسلامی، دهیاران، بخشدار، فرمانداری) تشکیل می‌دهد که به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شده و مورد

پرسشگری قرار گرفته اند. تحقیق حاضر از نوع تحقیق‌های کمی بوده و داده‌های حاصل از دو گروه مذکور به روش کمی در نرم افزار SPSS و Excel مورد تحلیل قرار گرفته اند. برای انتخاب روستاهای نمونه، از بین ۱۹ سکونتگاه روستایی دهستان حسلو، با کاربرد روش نمونه‌گیری هدفمند^۱، روستاهای بالای ۶۰ خانوار (به تعداد ۷ روستا) به عنوان حجم نمونه شناسایی و بر طبق تعداد خانوار طبقه‌بندی شده‌اند (طبقه اول روستاهای ۶۰ تا ۱۰۰ خانوار، طبقه دوم ۱۰۰ تا ۱۴۰ خانوار، طبقه سوم بالای ۱۴۰ خانوار). سپس ۲۷۷ سرپرست خانوار بر اساس فرمول کوکران به عنوان حجم نمونه تعیین شده است. تعیین تعداد پرسشنامه در هر روستا بر اساس روش انتساب متناسب (تعداد پرسشنامه‌ها برای هر روستا متناسب با تعداد خانوار با نظر سنجی از خبرگان و کارشناسان محلی انتخاب شده است) و روش نمونه‌گیری به صورت نمونه‌گیری در دسترس بوده است (جدول ۳).

جدول ۳- نام روستاها و تعداد نمونه‌ها در جامعه آماری

ردیف	نام روستا	خانوار	تعداد نمونه
۱	حسلو	۳۶۴	۹۵
۲	شیخ احمد	۱۱۲	۴۱
۳	کهربیز عجم	۱۰۴	۴۱
۴	وزنه	۹۴	۲۵
۵	آقاییگلو	۹۳	۲۵
۶	بارانی عجم	۸۳	۲۵
۷	بارانی کرد	۶۳	۲۵
	جمع	۹۱۳	۲۷۷

منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

سنجش روایی شاخص‌های تحقیق (۴۲ شاخص با ۸ مؤلفه در قالب ابعاد چهارگانه اقتصادی - نهادی، اجتماعی - فرهنگی، محیط زیستی و کالبدی) از دیدگاه خبرگان صورت گرفته و سپس متناسب با شرایط محدوده مورد مطالعه، بومی‌سازی شده‌اند. گردآوری داده‌ها بر مبنای دو روش اسنادی و میدانی صورت گرفته است. در روش میدانی از فن پرسش‌گری و ابزار پرسشنامه استفاده شده است. سنجش پایایی پرسشنامه بر مبنای ضریب آلفا کرونباخ و روایی آن به صورت صوری و محتوایی بوده است. ضریب آلفا کرونباخ برابر ۰/۹۴ محاسبه شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش آماری توصیفی و تحلیلی (ضریب همبستگی پیرسون، تی تک نمونه‌ای، تحلیل واریانس یک طرفه و آزمون توکی) و روش تصمیم‌گیری چند شاخصه WASPAS برای سنجش پایداری کیفیت زندگی استفاده شده است.

تاکنون روش‌ها و مدل‌های متفاوتی برای سنجش پایداری در جهان استفاده شده که در این میان بهره‌گیری از

۱- نمونه‌گیری هدفمند در تحقیق‌های کمی نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد. در این تحقیق‌ها، در موقعیت‌های خاص، از یک نمونه هدفمند برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده می‌شود (Neuman, 1997). نمونه‌گیری هدفمند در برگزیده نمونه‌ای است که بر اساس تجربه یا دانش محقق از جامعه مورد مطالعه انتخاب می‌شود. در این تحقیق با توجه به بالا بودن تعداد روستاها و شناخت محقق از منطقه مورد مطالعه، محقق به روش هدفمند، گروهی از روستاها (روستاهای بالای ۶۰ خانوار) را بر حسب شاخص تعداد خانوار انتخاب کرده است.

روش‌های چند شاخصه اهمیت بیشتری دارد. زیرا روش‌های چند شاخصه تصمیم‌گیری، رویکردی رسمی برای ایجاد اطلاعات و ارزیابی تصمیم‌گیری در مسائل متعدد و اهداف متناقض هستند و می‌توانند به کاربران در درک نتایج از جمله ارزیابی در میان اهداف سیاست‌گذاری و استفاده از آن در یک نظام، و روش‌های پیشگیرانه برای توسعه سیاست‌های پیشنهادی کمک کنند (بل و همکاران^۱، ۲۰۰۳). از این‌رو، امروزه روش تجزیه و تحلیل چند شاخصه به طور گسترده‌ای در عرصه برنامه‌ریزی مورد استفاده قرار می‌گیرد (خسروبیگی و شایان، ۱۳۹۰). در این پژوهش، از میان روش‌های مختلف تصمیم‌گیری چند شاخصه به منظور سنجش پایداری کیفیت زندگی از مدل ترکیبی WASPAS (ارزیابی حاصلضرب تجمیعی وزنی^۲) استفاده شده است. این مدل یکی از انواع مدل‌های جدید گسسته و جبرانی برای حل مسائل تصمیم‌گیری چند شاخصه است که هدف آن، انتخاب بهترین گزینه محسوب می‌گردد. این روش ساده ریاضی و کاملاً جامع، ترکیبی از دو روش WSM (مدل مجموع موزون) و WPM (مدل ضربی موزون) می‌باشد. در روش مورد بحث هراندازه مقدار λ به صفر نزدیک‌تر باشد همانند روش WPM عمل می‌کنند و هنگامی که مقدار λ به یک نزدیک‌تر باشد همانند روش WSM عمل می‌شود (چاکرabort و زاواداسکاس^۳، ۲۰۱۴). در این مدل ترکیبی سهم یکسانی از WSM و WPM برای ارزیابی نهایی گزینه‌های داده می‌شود. بنابراین، WASPAS یکی از بهترین، شناخته‌شده‌ترین و کاربردی‌ترین مدل‌های ترکیبی رایج روش در حل مسائل چند شاخصه است (زاواداسکاس و همکاران، ۲۰۰۳؛ مدیکو همکاران^۴، ۲۰۱۴؛ زاواداسکاس و همکاران، ۲۰۱۲). مدل مذکور به دلایلی چون ترکیب از دو روش WSM و WPM تشکیل شده، مقاومت قوی در برابر بازگشت رتبه از گزینه‌های مورد مطالعه، دقت بالا و نبود نیاز به خطا در ارزیابی، سادگی روش محاسبه، بهره‌گیری همزمان از معیارهای کمی و کیفی، قابلیت محاسبه معیارهای مثبت و منفی و رتبه بندی کامل گزینه‌ها، برای سنجش میزان پایداری ابعاد کیفیت زندگی در روستاهای مورد مطالعه و اولویت‌بندی آن‌ها مورد استفاده قرار گرفته است.

نتایج

ویژگی‌های توصیفی جامعه نمونه

بر اساس محاسبات انجام‌شده در گروه خانوارهای روستایی، ۷۷ درصد از پاسخگویان ساکن در دهستان حسنلو را مردان و بیست‌وسه درصد را زنان تشکیل داده‌اند. از بین ۲۷۷ خانوار در جامعه مورد مطالعه پنج درصد از پاسخگویان بین ۱۸ الی ۲۰ سال، ده درصد بین ۲۱-۳۰ سال، بیست و چهار درصد بین ۴۰-۳۱ سال، هجده درصد بین ۴۱-۵۰ سال، بیست درصد ۵۱-۶۰ سال، بیست‌وسه درصد بین ۶۱-۷۰ ساله بوده‌اند. بر اساس اطلاعات به‌دست‌آمده، از کل حجم نمونه خانوار، حدود ۱۲ درصد از پاسخگویان بی‌سواد، ۲۲ درصد دارای تحصیلات ابتدایی، ۲۸ درصد راهنمایی، ۳۳ درصد متوسطه و ۱۵ درصد دارای تحصیلات دیپلم و بالاتر بوده‌اند. همچنین به لحاظ شغلی ۳۸ درصد از پاسخگویان را کشاورزان زراعت‌کار و باغدار، ۲۰ درصد دامدار، ۱۷ درصد کارگر، ۱۱ درصد کارمند، ۹ درصد دارای

1 - Bell et al

2 - Weighted Aggregated Sum Product Assessment

3 - Chakrabort and Zavadskas

4 - Madić et al

شغل آزاد و ۵ درصد در گروه دیگر جای گرفته‌اند. در جامعه نمونه مسئولان نیز تمامی پاسخ‌گویان را مردان تشکیل داده‌اند و به لحاظ تحصیلات نیز، ۲۶ درصد پاسخ‌گویان دارای تحصیلات دیپلم، ۴۶ درصد فوق‌دیپلم و ۲۶ درصد نیز لیسانس بوده‌اند.

سنجش شاخص‌های پایداری کیفیت زندگی

ارتباط بین شاخص‌ها و پایداری کیفیت زندگی از دیدگاه مسئولان و ساکنان روستایی به‌وسیله ضریب همبستگی پیرسون در قالب ابعاد چهارگانه (اقتصادی - نهادی، اجتماعی - فرهنگی، محیط زیستی و کالبدی) کیفیت زندگی مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج بررسی هر یک از ابعاد به تفکیک در ذیل مورد اشاره قرار می‌گیرد:

بعد اقتصادی - نهادی

یکی از عوامل اصلی که در بیشتر ارزیابی‌های بعمل آمده از کیفیت زندگی به عنوان یکی از شاخص‌های توسعه پایدار کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی مورد تأکید قرار گرفته، عامل اقتصادی است. ارتقاء و پایداری کیفیت زندگی مردم در سکونتگاه‌ها نیازمند بهبود وضعیت اقتصادی آنان است و این امر همکاری و تعامل بین مسئولین و مردم و عملکرد به موقع مسئولیت دولتی را طلب می‌نماید.

در بعد اقتصادی - نهادی سعی شده است همبستگی بین بعد اقتصادی - نهادی با پایداری کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی بررسی گردد. بعد اقتصادی - نهادی با استفاده از ۲ مؤلفه و ۱۱ شاخص از دو دیدگاه مردم و مسئولان مورد بررسی قرار گرفته و نتایج کلی آن در جدول ۴ آورده شده است. معناداری شاخص‌های مورد بررسی در بعد اقتصادی نشان می‌دهد که در هر ۱۱ شاخص رضایت از شغل خود، امید به آینده شغلی، داشتن سلامتی جسمانی برای انجام فعالیت، رضایت از درآمد، داشتن پس‌انداز مناسب، رضایت از تنوع شغلی، قدرت خرید، تعامل و همکاری بین مردم و مسئولان، دسترسی آسان به مسئولین امور روستایی، عملکرد به موقع نهادهای دولتی، دسترسی آزاد به اخبار و اطلاعات، برای پایداری کیفیت زندگی، بین دو دیدگاه مردم و مسئولان همسانی وجود دارد، بطوریکه میزان احتمال محاسبه شده در هر دو جامعه کوچک‌تر از ۰/۰۵ درصد است. همچنین با توجه به مطالعه انجام شده، میانگین و حد میانه در بعد اقتصادی - نهادی از دیدگاه مردم به ترتیب برابر با ۲/۸۰ و ۲/۶۴ و از دیدگاه مسئولان برابر با ۳/۹۶ و ۳ می‌باشد. این بدان معنی است که سکونتگاه‌های روستایی دهستان حسنلو به لحاظ وضعیت اقتصادی - نهادی در سطحی پایین‌تر از حد متوسط قرار دارد. لذا می‌توان گفت که از نظر دو دیدگاه، این شاخص‌ها جهت پایداری کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی لازم و ضروری بوده و از نظر هر دو دیدگاه باید در جامعه مورد مطالعه وجود داشته باشد. بدین معنا که هر اندازه شاخص‌های اقتصادی - نهادی در جامعه تقویت شوند، به همان اندازه دستیابی به پایداری در کیفیت زندگی تسهیل می‌گردد. از این رو، توسعه این شاخص‌ها در سکونتگاه‌های روستایی منجر به پایداری کیفیت زندگی خواهد شد.

جدول ۴- شاخص‌های اقتصادی - نهادی پایداری کیفیت زندگی در دهستان حسنلو

مؤلفه‌ها	شاخص‌ها	حد میانگین	Sig (مردم)	نتیجه ضریب همبستگی	Sig (مستولان)	نتیجه ضریب همبستگی	حد میانگین	مقایسه دو دیدگاه ^۱
پیش از تأسیسات و خدمات	رضایت از شغل خود	۲/۸۳	۰/۰۰۰	تأیید H ₁	۰/۰۰۲	تأیید H ₁	۳/۰۰	همگرایی
	امید به آینده شغلی	۲/۲۱	۰/۰۰۰	تأیید H ₁	۰/۰۰۰	تأیید H ₁	۲/۰۰	همگرایی
	داشتن سلامتی جسمانی برای انجام فعالیت	۳/۵۴	۰/۰۰۰	تأیید H ₁	۰/۰۰۰	تأیید H ₁	۳/۰۰	همگرایی
	رضایت از درآمد	۲/۳۰	۰/۰۰۰	تأیید H ₁	۰/۰۰۰	تأیید H ₁	۳/۰۰	همگرایی
	داشتن پس‌انداز مناسب	۲/۲۰	۰/۰۰۰	تأیید H ₁	۰/۰۰۰	تأیید H ₁	۳/۰۰	همگرایی
	رضایت از تنوع شغلی	۲/۴۷	۰/۰۰۰	تأیید H ₁	۰/۰۰۱	تأیید H ₁	۳/۰۰	همگرایی
	قدرت خرید	۲/۶۱	۰/۰۰۰	تأیید H ₁	۰/۰۰۱	تأیید H ₁	۳/۰۰	همگرایی
	تعامل و همکاری بین مردم و مسئولان	۳/۲۴	۰/۰۰۰	تأیید H ₁	۰/۰۲۰	تأیید H ₁	۲/۰۰	همگرایی
	دسترسی آسان به مسئولین امور روستایی	۳/۰۹	۰/۰۰۰	تأیید H ₁	۰/۰۰۱	تأیید H ₁	۴/۰۰	همگرایی
	عملکرد به موقع نهادهای دولتی	۲/۷۰	۰/۰۰۰	تأیید H ₁	۰/۰۰۲	تأیید H ₁	۳/۰۰	همگرایی
دسترسی آزاد به اخبار و اطلاعات	۳/۰۲	۰/۰۰۰	تأیید H ₁	۰/۰۰۶	تأیید H ₁	۳/۰۰	همگرایی	
کل میانگین و حد میانه	۲/۸۰	۲/۶۴		۲/۹۶		۳/۰۰		

منبع: یافته‌های مستخرج از پرسشنامه، ۱۳۹۴

بعد اجتماعی - فرهنگی

بهبود کیفیت زندگی در هر جامعه‌ای باعث تغییرات اجتماعی - فرهنگی در آن جامعه می‌شود؛ جهت نشان دادن این امر، سعی شده تأثیر بعد اجتماعی - فرهنگی بر پایداری کیفیت زندگی مورد بررسی قرار گیرد. به منظور بررسی این بعد از دو دیدگاه مردم و مسئولان، از سه مؤلفه و ۱۴ شاخص استفاده شده است. نتایج آماره‌های همبستگی به دست آمده در شاخص‌های بعد اجتماعی - فرهنگی نشانگر آن است که بین ۱۴ شاخص، دارا بودن مدارس نوساز با کیفیت مناسب، دسترسی آسان کودکان و نوجوانان با زمان کم به مدارس، داشتن معلمان خوب و باتجربه، وجود تجهیزات آزمایشگاهی مناسب مدارس، مصرف هفتگی مواد غذایی پروتئینی (گوشت و غیره) در برنامه غذایی، بهره‌مندی از خدمات درمانی و بهداشتی (درمانگاه، خانه بهداشت، حمام و غیره)، بهره‌مندی از بیمه روستایی، دسترسی

۱- مقایسه بین دو دیدگاه مردم و مسئولان بر اساس نتایج ضریب همبستگی پیرسون در دو دیدگاه صورت گرفته است.

به‌موقع به پاسگاه در مواقع ضروری، رضایت از احساس امنیت فردی، وجود اتحاد، همبستگی و انسجام در بین ساکنان روستایی، وضعیت آرامش نسبی در روستا، وجود امکانات فرهنگی و هنری (کتابخانه) در روستا، توانمندی خانواده برای انجام مسافرت، وجود امکانات ورزشی مناسب در روستا و پایداری کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی مورد مطالعه، رابطه معناداری وجود داشته و دیدگاه مردم و مسئولان از همسانی برخوردار است (جدول ۵).

جدول ۵- شاخص‌های اجتماعی - فرهنگی پایداری کیفیت زندگی در دهستان حسنلو

مؤلفه‌ها	شاخص‌ها	میانگین	میانۀ	Sig (مردم)	نتیجه ضریب همبستگی	Sig (مسئولان)	میانگین	میانۀ	نتیجه ضریب همبستگی	مقایسه دو دیدگاه
کیفیت آموزش	دارا بودن مدارس نوساز باکیفیت مناسب	۲/۲۵	۲/۰۰	۰/۰۰۰	H ₁ تأیید	۰/۰۰۲	۲/۴۰	۲/۰۰	H ₁ تأیید	همگرایی
	دسترسی آسان کودکان و نوجوانان با زمان کم به مدارس	۲/۳۲	۲/۰۰	۰/۰۰۰	H ₁ تأیید	۰/۰۰۲	۲/۰۷	۲/۰۰	H ₁ تأیید	همگرایی
	داشتن معلمان خوب و باتجربه	۱/۶۳	۲/۰۰	۰/۰۰۰	H ₁ تأیید	۰/۰۰۰	۲/۳۳	۲/۰۰	H ₁ تأیید	همگرایی
	وجود تجهیزات آزمایشگاهی مناسب مدارس	۲/۹۰	۲/۰۰	۰/۰۰۰	H ₁ تأیید	۰/۰۰۶	۳/۴۰	۳/۰۰	H ₁ تأیید	همگرایی
کیفیت سلامت و امنیت	مصرف هفتگی مواد غذایی پروتئینی (گوشت و غیره) در برنامه غذایی	۴/۰۱	۴/۰۰	۰/۰۰۰	H ₁ تأیید	۰/۰۰۰	۳/۸۰	۴/۰۰	H ₁ تأیید	همگرایی
	بهره‌مندی از خدمات درمانی و بهداشتی (درمانگاه، خانه بهداشت و غیره)	۲/۹۹	۳/۰۰	۰/۰۰۰	H ₁ تأیید	۰/۰۲۰	۳/۲۷	۳/۰۰	H ₁ تأیید	همگرایی
	بهره‌مندی از بیمه روستایی	۳/۴۴	۳/۰۰	۰/۰۰۰	H ₁ تأیید	۰/۰۰۲	۳/۳۳	۳/۰۰	H ₁ تأیید	همگرایی
	دسترسی به‌موقع به پاسگاه در مواقع ضروری	۴/۰۲	۴/۰۰	۰/۰۰۰	H ₁ تأیید	۰/۰۰۶	۳/۷۳	۴/۰۰	H ₁ تأیید	همگرایی
کیفیت اوقات فراغت	رضایت از احساس امنیت فردی	۳/۸۷	۴/۰۰	۰/۰۰۰	H ₁ تأیید	۰/۰۰۰	۳/۸۷	۴/۰۰	H ₁ تأیید	همگرایی
	وجود اتحاد، همبستگی و انسجام در بین ساکنان روستایی	۴/۳۸	۴/۰۰	۰/۰۰۰	H ₁ تأیید	۰/۰۰۰	۴/۶۰	۵/۰۰	H ₁ تأیید	همگرایی
	وضعیت آرامش نسبی در روستا	۳/۱۱	۳/۰۰	۰/۰۰۰	H ₁ تأیید	۰/۰۰۰	۳/۲۷	۴/۰۰	H ₁ تأیید	همگرایی
	وجود امکانات فرهنگی و هنری (کتابخانه) در روستا	۱/۹۲	۲/۰۰	۰/۰۰۰	H ₁ تأیید	۰/۰۰۰	۲/۵۳	۳/۰۰	H ₁ تأیید	همگرایی
	توانمندی خانواده برای انجام مسافرت	۱/۸۸	۲/۰۰	۰/۰۰۰	H ₁ تأیید	۰/۰۰۶	۳/۳۳	۴/۰۰	H ₁ تأیید	همگرایی
	وجود امکانات ورزشی مناسب در روستا	۱/۷۹	۲/۰۰	۰/۰۰۰	H ₁ تأیید	۰/۰۰۰	۳/۲۷	۳/۰۰	H ₁ تأیید	همگرایی
	کل میانگین و حد میانه	۲/۶۰	۲/۶۰			۳/۰۹	۳/۰۹			۳/۰۹

منبع: یافته‌های مستخرج از پرسشنامه، ۱۳۹۴

همچنین بر اساس مطالعه حاضر میانگین و حد میانه در بعد اجتماعی - فرهنگی از دیدگاه مردم به ترتیب برابر با ۲/۶۰ و ۳/۰۹ و از دیدگاه مسئولان برابر با ۳/۰۹ و ۳/۰۹ می‌باشد. این بدان معنی است که سکونتگاه‌های روستایی

دهستان حسلو به لحاظ وضعیت اجتماعی - فرهنگی در سطحی پایین تر از حد متوسط قرار دارد. از این رو لازم هست همه شاخص های ذکر شده برای پایداری کیفیت زندگی در محدوده کیفیت زندگی تقویت شوند.

بعد زیست محیطی - کالبدی

پایداری کیفیت زندگی در یک منطقه موجب پایداری کیفیت محیطی و تغییر و تحول چشم اندازهای طبیعی و انسانی نظیر ساخت وسازها و ایجاد زیرساختها و تسهیلات گوناگون می شود، بنابراین در این قسمت، به بررسی تأثیرات شاخص های محیط زیستی - کالبدی در پایداری کیفیت زندگی اقدام شده است. به منظور این بررسی از ۳ مؤلفه با ۱۸ شاخص از دو دیدگاه مردم و مسئولان استفاده شده است. نتایج ضریب همبستگی به دست آمده نشان می دهد که از ۱۸ شاخص محیط زیستی - کالبدی، ۱۷ شاخص پاکیزگی محیط روستا، جمع آوری زباله و دفن آن، روش های جمع آوری و بهداشتی دفع فاضلاب، رضایت از محیط روستا از نظر حیوانات مزاحم و ولگرد، آلودگی منابع آبی تخریب و فرسایش خاک، پرهیز از ساخت خانه ها در اراضی شیب دار و خطرناک، وجود خانه های نوساز و بادوام و با کیفیت مناسب، رضایت از تسهیلات مناسب در واحدهای مسکونی (سیستم گرمایشی، سیستم سرمایشی، حمام، سرویس بهداشتی)، به کارگیری مواد و مصالح مقاوم در ساخت واحدهای مسکونی، وجود نورگیری و روشنایی کافی در منازل، راه ارتباطی مناسب، دسترسی به وسایل و حمل و نقل عمومی، طی کردن فاصله زمانی محدود برای دسترسی به شهر، بهره مندی از آب آشامیدنی سالم و برق، دسترسی به جایگاه توزیع سوخت، رضایت از دسترسی به خدمات مالی و اعتباری (بانک، قرض الحسنه و وام)، به کارگیری فن آوری های نوین ارتباطی، از دیدگاه مردم و مسئولان از همسانی برخوردار هستند (جدول های ۶ و ۷). بدین ترتیب هر اندازه شاخص های محیط زیستی - کالبدی در سکونتگاه های روستایی تقویت شوند به همان اندازه میزان کیفیت زندگی نیز افزایش می یابد.

جدول ۶- شاخص های زیست محیطی کیفیت زندگی در دهستان حسلو

مؤلفه ها	شاخص ها	میانگین	حد میانه	Sig (مردم)	نتیجه ضریب همبستگی	Sig (مسئولان)	میانگین	حد میانه	نتیجه ضریب همبستگی	مقایسه دو دیدگاه	
مؤلفه های زیست محیطی	پاکیزگی محیط روستا	۲/۱۶	۲/۰۰	۰/۰۰۲	تأیید H ₁	۰/۰۰۶	۳/۳۳	۳/۰۰	تأیید H ₁	همگرایی	
	جمع آوری زباله و دفن آن	۲/۷۴	۳/۰۰	۰/۰۰۰	تأیید H ₁	۰/۰۲۰	۳/۲۷	۳/۰۰	تأیید H ₁	همگرایی	
	روش های جمع آوری و بهداشتی دفع فاضلاب	۲/۳۳	۲/۰۰	۰/۰۰۱	تأیید H ₁	۰/۰۲۰	۲/۷۳	۳/۰۰	تأیید H ₁	همگرایی	
	رضایت از محیط روستا از نظر حیوانات مزاحم و ولگرد	۲/۹۰	۳/۰۰	۰/۰۰۰	تأیید H ₁	۰/۰۰۰	۳/۲۰	۳/۰۰	تأیید H ₁	همگرایی	
	آلودگی منابع آبی	۲/۹۷	۳/۰۰	۰/۰۰۰	تأیید H ₁	۰/۰۳۵	۲/۶۷	۳/۰۰	تأیید H ₁	همگرایی	
	تخریب و فرسایش خاک	۳/۷۱	۴/۰۰	۰/۰۰۰	تأیید H ₁	۰/۰۰۶	۲/۴۷	۲/۰۰	تأیید H ₁	همگرایی	
	پرهیز از ساخت خانه ها در اراضی شیب دار و خطرناک	۳/۷۱	۴/۰۰	۰/۰۰۰	تأیید H ₁	۰/۰۰۰	۳/۸۷	۴/۰۰	تأیید H ₁	همگرایی	
	کل میانگین و حد میانه	۲/۹۳	۳/۰۰				۳/۰۷			۳/۰۰	

منبع: یافته های مستخرج از پرسشنامه، ۱۳۹۴

همچنین بر اساس بررسی‌های انجام شده میانگین و حد میانه در بعد زیست‌محیطی از دیدگاه مردم به ترتیب برابر با ۲/۹۳ و ۳/۰۰ و از دیدگاه مسئولان برابر با ۳/۰۷ و ۳/۰۰ می‌باشد. همچنین میانگین و حد میانه در بعد کالبدی از دیدگاه مردم به ترتیب برابر با ۳/۳۳ و ۳/۱۹ و از دیدگاه مسئولان برابر با ۳/۲۳ و ۳/۰۸ می‌باشد. این بدان معنی است که سکونتگاه‌های روستایی دهستان حسنلو به لحاظ وضعیت کالبدی از حد متوسط رو به بالا بوده و نسبت به سایر ابعاد از وضعیت بهتری برخوردار است.

جدول ۷- شاخص‌های کالبدی کیفیت زندگی در دهستان حسنلو

مؤلفه‌ها	شاخص‌ها	میانگین	حد میانه	Sig (مردم)	نتیجه ضریب همبستگی	Sig (مسئولان)	میانگین	حد میانه	نتیجه ضریب همبستگی	مقایسه دو دیدگاه
کیفیت محیط مسکونی	وجود خانه‌های نوساز و بادوام و باکیفیت مناسب	۳/۲۰	۳/۰۰	۰/۰۰۰	تأیید H ₁	۰/۰۰۰	۲/۴۷	۲/۰۰	تأیید H ₁	همگرایی
	رضایت از تسهیلات مناسب در واحدهای مسکونی (سیستم گرمایشی، سیستم سرمایشی، حمام، سرویس بهداشتی)	۳/۳۶	۳/۰۰	۰/۰۰۰	تأیید H ₁	۰/۰۰۶	۳/۳۳	۳/۰۰	تأیید H ₁	همگرایی
	به کارگیری مواد و مصالح مقاوم در ساخت واحدهای مسکونی	۳/۹۹	۴/۰۰	۰/۰۰۰	تأیید H ₁	۰/۰۲۰	۳/۴۷	۳/۰۰	تأیید H ₁	همگرایی
	وجود نورگیری و روشنایی کافی در منازل	۳/۰۳	۳/۰۰	۰/۰۰۰	تأیید H ₁	۰/۰۰۰	۲/۷۳	۳/۰۰	تأیید H ₁	همگرایی
	راه ارتباطی مناسب	۳/۲۷	۳/۰۰	۰/۰۰۰	تأیید H ₁	۰/۰۰۲	۳/۶۰	۴/۰۰	تأیید H ₁	همگرایی
	دسترسی به وسایل و حمل‌ونقل عمومی	۳/۲۳	۳/۰۰	۰/۰۰۰	تأیید H ₁	۰/۰۲۰	۲/۷۳	۳/۰۰	تأیید H ₁	همگرایی
	طی کردن فاصله زمانی محدود برای دسترسی به شهر	۳/۵۵	۳/۰۰	۰/۰۰۰	تأیید H ₁	۰/۰۰۰	۲/۴۷	۲/۰۰	تأیید H ₁	همگرایی
	بهره‌مندی از آب آشامیدنی سالم و برق	۴/۰۵	۴/۰۰	۰/۰۰۲	تأیید H ₁	۰/۰۰۰	۴/۰۷	۴/۰۰	تأیید H ₁	همگرایی
	دسترسی به جایگاه توزیع سوخت	۳/۷۶	۴/۰۰	۰/۰۰۰	تأیید H ₁	۰/۰۰۰	۴/۴۷	۴/۰۰	تأیید H ₁	همگرایی
	رضایت از دسترسی به خدمات مالی و اعتباری (بانک، قرض‌الحسنه و وام)	۲/۱۲	۲/۰۰	۰/۰۰۰	تأیید H ₁	۰/۰۰۲	۳/۴۰	۳/۰۰	تأیید H ₁	همگرایی
کیفیت زیرساخت‌ها	به کارگیری فن‌آوری‌های نوین ارتباطی	۲/۸۵	۳/۰۰	۰/۰۰۰	تأیید H ₁	۰/۰۰۰	۳/۵۳	۴/۰۰	تأیید H ₁	همگرایی
	کل میانگین و حد میانه	۳/۳۳	۳/۱۹	۳/۲۳	۳/۰۸					

منبع: یافته‌های مستخرج از پرسشنامه، ۱۳۹۴

شاخص‌های انتخابی به‌عنوان متغیر وابسته و پایداری کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی به‌عنوان متغیر مستقل با نظرسنجی از دو گروه مردم و مسئولان با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون مورد بررسی قرار گرفته و سپس نظرات هر دو دیدگاه بر اساس نتایج ضرایب مقایسه شده‌اند. همان‌گونه که نتایج نشان می‌دهد بین نظرات دو گروه مردم و مسئولان واگرایی (ناهمسانی) وجود نداشته و نظرات هر دو دیدگاه در ۸ مؤلفه با ۴۲ شاخص در ابعاد

مختلف از همسانی (همگرایی) برخوردار هستند. میزان درجه اهمیت محاسبه شده از ۰/۰۵ درصد کمتر بوده و به وجود رابطه بین متغیرهای ذکر شده و پایداری کیفیت زندگی دلالت می‌کنند. بدین معنا که هر اندازه شاخص‌های مورد مطالعه از سوی نهادهای دولتی در جهت بهبود و توسعه آن‌ها در سکونتگاه‌های روستایی بیشتر مورد توجه قرار گیرد، به همان اندازه کیفیت زندگی در این سکونتگاه‌ها بهبود خواهد یافت. همان‌طور که نتایج بررسی ابعاد چهارگانه نشان داد، بعد کالبدی در مقایسه با سایر ابعاد از وضعیت متوسطی برخوردار است. این بدان معنی است که سکونتگاه‌های روستایی به لحاظ بعد کالبدی از وضعیت نسبتاً مطلوبی برخوردار است.

این نتیجه با مشاهده میدانی صورت گرفته از محدوده مورد مطالعه مطابقت دارد. اما با وجود وضعیت نسبتاً مطلوب محدوده مورد مطالعه به لحاظ کالبدی، میانگین کل مؤلفه‌های کیفیت اقتصادی، کیفیت نهادی، کیفیت آموزشی، کیفیت سلامتی و امنیت، کیفیت اوقات فراغت، کیفیت محیطی، کیفیت محیط مسکونی، کیفیت زیرساخت‌ها برابر ۲/۹۱۵ و بر اساس مقدار آماره T در شاخص‌های مؤلفه‌های هشت‌گانه از مقدار مورد آزمون کوچک‌تر بوده و از حد متوسط پایین‌تر است. این بدان معنا است که از نظر جامعه آماری پژوهش (دو گروه مردم و مسئولین روستایی) روستاهای دهستان حسنلو به لحاظ کیفیت زندگی از پایداری ضعیفی برخوردار بوده و در شرایط ناپایداری به سر می‌برند (جدول ۸).

مقایسه میانگین شاخص‌های کیفیت زندگی در بین روستاهای مورد مطالعه دهستان حسنلو با استفاده از آزمون تحلیل واریانس نشان از تفاوت میانگین در بین کلیه شاخص‌های ابعاد چهارگانه دارد. به عبارتی دیگر با توجه به مقدارهای عددی F، فرض یکسان بودن میانگین شاخص‌های پایداری کیفیت زندگی در دهستان حسنلو با سطح معناداری ۹۹ درصد رد می‌شود (جدول ۹). این بدان معنی است که میان روستاهای دهستان حسنلو به لحاظ کیفیت زندگی تا حدودی تفاوت فضایی وجود دارد.

جدول ۸- ارزیابی دیدگاه ساکنان از ابعاد و شاخص‌های کیفیت زندگی در دهستان حسنلو

حد متوسط = ۳					ابعاد	
فاصله اطمینان در سطح ۹۵٪					آماره t	سطح معنی‌داری
تفاوت میانگین	میانگین	پایین	بالا	میانگین کل		
-۰/۲۵۳۶۴	۲/۸	-۰/۳۷۸۳	-۰/۱۲۸۹	۴/۰۳۶	-۰/۰۰۰	اقتصادی - نهادی
-۰/۱۰۶۴۳	۲/۶۱	-۰/۲۳۸۱	-۰/۰۲۵۳	۱/۶۰۴	-۰/۱۱۲	اجتماعی - فرهنگی
-۰/۰۶۸۵۷	۲/۹۳	-۰/۱۸۹۲	-۰/۰۵۲۱	۱/۱۲۸	-۰/۲۶۲	زیست محیطی
۰/۳۱۰۹۱	۳/۳۲	-۰/۱۸۲۳	-۰/۴۳۹۵	۴/۷۹۶	-۰/۰۰۰	کالبدی
۲/۹۱۵						میانگین کل

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۴

جدول ۹- تحلیل واریانس تفاوت ابعاد کیفیت زندگی در دهستان حسنلو

ابعاد	سطح معنی داری	F	جمع مجذورات		میانگین مجذورات	
			درون گروهی	بین گروهی	درون گروهی	بین گروهی
اقتصادی - نهادی	۰/۰۰۰	۳۶۴/۸۸۳	۴/۳۵۳	۳۴/۷۴۳	۰/۰۱۷	۶/۲۵۰
اجتماعی - فرهنگی	۰/۰۰۰	۵۶۳/۴۴۹	۶/۵۸۶	۳۷/۰۲۱	۰/۰۱۳	۷/۰۷۳
زیست محیطی	۰/۰۰۰	۵۰۱/۸۶۰	۸/۱۵۴	۲۸/۴۳۷	۰/۰۱۲	۵/۹۱۶
کالبدی	۰/۰۰۰	۵۷۰/۲۶۸	۶/۸۲۴	۳۴/۷۸۲	۰/۰۱۲	۶/۷۵۱

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۴

برای تبیین دقیق‌تر شاخص‌های پایداری کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های مورد بررسی از آزمون توکی بهره‌گیری شده است. بر اساس نتایج آزمون توکی، در بعد اقتصادی - نهادی سه طبقه که در طبقه اول روستای حسنلو، در طبقه دوم شیخ احمد و کهرئیز عجم و روستاهای بارانی عجم، بارانی کرد، وزنه و آقاییگلو در طبقه سوم قرار دارند. در بعد اجتماعی - فرهنگی چهار طبقه، که روستای حسنلو در طبقه اول، روستاهای شیخ احمد و کهرئیز عجم به ترتیب در طبقه دوم و سوم و چهار روستای بارانی عجم، بارانی کرد، وزنه و آقاییگلو در طبقه چهارم جای گرفته است. از نظر شاخص‌های بعد محیط زیستی، سکونتگاه‌های مورد بررسی در سه طبقه قرار گرفته‌اند. در این طبقه‌بندی روستای حسنلو در طبقه اول، شیخ احمد و کهرئیز عجم در طبقه دوم و چهار روستای بارانی عجم، بارانی کرد، وزنه و آقاییگلو در طبقه سوم قرار دارد. نهایتاً سکونتگاه‌های روستایی از نظر شاخص‌های مورد بررسی در بعد کالبدی در چهار طبقه قرار می‌گیرند. در این طبقه‌بندی روستای حسنلو در تمامی ابعاد مورد بررسی در طبقه اول جای گرفته و نسبت به روستاهای دیگر از وضعیت بهتری برخوردار است (جدول ۱۰). نتیجه حاصل از آزمون توکی نشانگر تفاوت فضایی سکونتگاه‌های روستایی دهستان حسنلو با یکدیگر است.

جدول ۱۰- طبقه‌بندی سکونتگاه‌های روستایی مورد مطالعه به تفکیک ابعاد بر اساس آزمون توکی

سکونتگاه	معناداری طبقات در سطح آلفا ۰/۰۵											
	بعد اقتصادی - نهادی			بعد اجتماعی - فرهنگی			بعد زیست محیطی			بعد کالبدی		
	۱	۲	۳	۱	۲	۳	۱	۲	۳	۱	۲	۳
بارانی عجم			۱/۸۶			۲/۰۰			۲/۰۰			۲/۳۶
بارانی کرد			۱/۸۱			۲/۰۰			۲/۰۰			۲/۳۶
شیخ احمد		۲/۴۲			۲/۴۵			۲/۶۶		۲/۹۸		
حسنلو			۳/۵۲			۳/۴۹			۳/۸۹			
کهرئیز عجم		۲/۵۳			۲/۷۵			۲/۸۹		۳/۱۶		
وزنه			۱/۹۸			۲/۰۸			۲/۰۵			۲/۵۱
آقاییگلو			۲/۱۵			۲/۱۹			۲/۲۲			۲/۷۴

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۴

سنجش سطوح پایداری کیفیت زندگی

برای نشان دادن سطح و درجه پایداری کیفیت زندگی در روستاهای مورد مطالعه از مدل تصمیم‌گیری چند

شاخصه WASPAS استفاده شد. بر اساس شاخص‌های پایداری در ابعاد چهارگانه مورد نظر، پس از ترکیب داده‌های جمع‌آوری شده، ماتریس داده‌های خام هر یک از شاخص‌ها در نقاط روستایی مورد مطالعه از طریق پرسشنامه جمع‌آوری و تعریف شده و آنگاه ماتریس تصمیم‌گیری ارزیابی پایداری کیفیت زندگی تشکیل و استاندارد شد (جدول ۱۱). به منظور یکسان ساختن واحد مقیاس شاخص‌های مورد بررسی و تشکیل ماتریس استاندارد از مدل ۱ استفاده شد.

$$n_{ij} = \frac{a_{ij}}{\sqrt{\sum_{i=1}^m a_{ij}^2}} \quad (1)$$

آنگاه بعد از به دست آمدن اعداد حقیقی، برای بیان اهمیت نسبی شاخص‌ها لازم بود که وزن نسبی آن‌ها تعیین شود. برای این منظور از بین روش‌های مختلف در این تحقیق از روش آنتروپی شانون استفاده به عمل آمد (جدول ۱۲). سپس داده‌های به دست آمده از طریق مدل WASPAS مورد محاسبه قرار گرفتند و در نهایت امتیازهای مربوط به میزان پایداری کیفیت زندگی در هر یک از سکونتگاه‌های روستایی مورد مطالعه به دست آمده است (جدول ۱۳).

جدول ۱۱- وزن دهی مؤلفه‌های به کار رفته در مدل WASPAS از طریق آنتروپی شانون

وزن	مؤلفه‌ها	بعد
۰/۱۳۳	کیفیت اشتغال و درآمد	اقتصادی - نهادی
۰/۱۱۶	کیفیت نهادی	
۰/۱۱۸	کیفیت آموزش	
۰/۱۲۷	کیفیت سلامتی و امنیت	اجتماعی - فرهنگی
۰/۱۱۳	کیفیت اوقات فراغت	
۰/۱۲۳	کیفیت محیطی	محیط زیستی
۰/۱۲۶	کیفیت محیط مسکونی	
۰/۱۳۴	کیفیت زیرساخت‌ها	کالبدی

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۴

جدول ۱۲- ماتریس بی‌مقیاس شده مؤلفه‌ها

روستا مؤلفه	حسنلو	بارانی عجم	بارانی کردی	شیخ احمد	که‌ریز عجم	وزنه	آقایبگلو
کیفیت اشتغال و درآمد	۰/۳۹۲۲۳۲	۰/۳۶۵۱۴۸۳	۰/۴۵۲۲۶۷۰	۰/۴۸۵۰۷۱	۰/۴	۰/۲۵	۰/۳۴۸۱۵۵۳
کیفیت نهادی	۰/۲۹۴۱۷۴۲	۰/۳۶۵۱۴۸۳	۰/۴۵۲۲۶۷۰	۰/۲۴۲۵۳۵۶	۰/۲	۰/۲۵	۰/۱۷۴۰۷۷۶
کیفیت آموزش	۰/۲۹۴۱۷۴۲	۰/۱۸۲۵۷۴۱	۰/۳۰۱۵۱۱۳	۰/۲۴۲۵۳۵۶	۰/۲	۰/۲۵	۰/۱۷۴۰۷۷۶
کیفیت سلامتی و امنیت	۰/۳۹۲۲۳۲	۰/۵۴۷۷۲۲۵	۰/۴۵۲۲۶۷۰	۰/۴۸۵۰۷۱	۰/۶	۰/۲۵	۰/۵۲۲۲۳۲۹
کیفیت اوقات فراغت	۰/۱۹۶۱۱۶۱	۰/۱۸۲۵۷۴۱	۰/۱۵۰۷۵۵۶	۰/۲۴۲۵۳۵۶	۰/۲	۰/۲۵	۰/۱۷۴۰۷۷۶
کیفیت محیطی	۰/۲۹۴۱۷۴۲	۰/۱۸۲۵۷۴۱	۰/۳۰۱۵۱۱۳	۰/۲۴۲۵۳۵۶	۰/۴	۰/۲۵	۰/۳۴۸۱۵۵۳
کیفیت محیط مسکونی	۰/۳۹۲۲۳۲	۰/۵۴۷۷۲۲۵	۰/۴۵۲۲۶۷۰	۰/۲۴۲۵۳۵۶	۰/۲	۰/۲۵	۰/۳۴۸۱۵۵۳
کیفیت زیرساخت‌ها	۰/۴۹۰۲۹۰۳	۰/۳۶۵۱۴۸۳	۰/۴۵۲۲۶۷۰	۰/۴۸۵۰۷۱	۰/۴	۰/۲۵	۰/۵۲۲۲۳۲۹

منبع: یافته‌های تحقیق

جدول ۱۳- اولویت‌بندی میزان پایداری کیفیت زندگی در سطح سکونتگاه‌های روستایی دهستان حسنلو

رتبه (R)	Q_i	λ	$\sigma^2(Q_i^{(2)})$	$\sigma^2(Q_i^{(1)})$	سکونتگاه‌های روستایی
۱	۰/۳۳۷۳۲۷۲۳	۰/۰۱۰۰۱۲۷۰۹	۳/۷۶۶۰۴۹۱۰۱۰۲۹۵۳ E-۰۶	۰/۰۰۰۰۴۱۳۴۳۷۷	حسنلو
۶	۰/۲۹۳۶۳۲۱۹۳۹	۰/۰۱۰۰۶۶۷۲۶	۷/۵۸۱۹۱۵۵۲۱۵۳۴۴۳ E-۰۶	۰/۰۰۰۰۴۱۳۴۳۷۷	بارانی عجم
۲	۰/۳۲۷۵۳۰۵۷	۰/۰۱۰۴۱۹۰۷۱	۳/۶۲۰۳۴۱۰۸۹۷۹۸۵۷ E-۰۶	۰/۰۰۰۰۴۱۲۲۹۲۶۱۳	بارانی کرد
۳	۰/۳۲۱۸۵۱۷۱۱۴	۰/۰۴۷۷۲۰۳۹۶	۳/۷۲۰۱۸۴۶۸۹۷۱۲۵۲ E-۰۶	۰/۰۰۰۰۴۲۴۷۲۰۵۸۸	شیخ احمد
۵	۰/۳۰۵۹۳۶۴۴۱	۰/۰۴۵۷۹۱۶۶۷	۷/۵۹۹۹۳۲۹۰۶۱۹۰۱۵ E-۰۶	۰/۰۰۰۰۴۲۸۰۴۲	کهریز عجم
۷	۰/۲۹۰۶۰۶۷۹۳	۳/۳۷۵۳۵۸۷	۴/۸۶۱۰۴۱۶۵۳۸۶۱۷۳ E-۰۸	۰/۰۰۰۰۴۳۰۸۱۲۵	وزنه
۴	۰/۳۰۵۵۱۸۵۳۰۸	۰/۰۰۰۰۲۸۹۰۷	۴/۳۵۶۱۵۴۰۸۵۹۵۷۳۳ E-۰۷	۰/۰۰۰۰۴۲۸۲۷۱۳	آقابیکلو

رتبه‌بندی دستلوخ‌بارانی کرد > شیخ احمد > آقابیکلو > کهریز عجم > بارانی عجم - وزنه

$$\sigma^2(Q_i^{(1)}) = \sum_{j=1}^n W_j^2 \sigma^2(\bar{X}_{ij}) \quad (۲)$$

$$\sigma^2(Q_i^{(2)}) = \sum_{j=1}^n \left[\frac{\prod_{j=1}^n (\bar{X}_{ij})^{W_j}}{(\bar{X}_{ij})^{W_j} (\bar{X}_{ij})^{(1-W_j)}} \right]^2 \sigma^2(\bar{X}_{ij}) \quad (۳)$$

$$\lambda = \frac{\sigma^2(Q_i^{(2)})}{\sigma^2(Q_i^{(1)}) + \sigma^2(Q_i^{(2)})} \quad (۴)$$

$$Q_i = \lambda \sum_{j=1}^n \bar{X}_{ij} W_j + (1 - \lambda) \prod_{j=1}^n (\bar{X}_{ij})^{W_j} \quad (۵)$$

بر اساس شاخص‌ها و محاسبات انجام‌شده به ترتیب روستای حسنلو و بارانی کرد با امتیازات ۰/۳۳۷۳۲۷۲۳ و ۰/۳۲۷۵۳۰۵۷ در برخورداری از کیفیت زندگی مطلوب با رتبه یک و دو در سطح اول پایداری قرار گرفته و روستاهای کهریز عجم، آقابیکلو، بارانی عجم، وزنه با رتبه‌های پایین‌تر در سطح پایداری بسیار ضعیف از کیفیت زندگی واقع شده‌اند (جدول ۱۴). به‌طور کلی توزیع جغرافیایی پایداری کیفیت زندگی در روستاهای دهستان حسنلو شهرستان نقده دارای وضعیت مطلوبی نیست و اکثریت روستاها در سطوح پایداری بسیار ضعیف (ناپایداری) در طیفی مابین ۰/۳۰۶۱۸ - ۰/۲۹۰۶۰۶۷۹۳ قرار گرفته‌اند. این امر مؤید این مطلب است که شرایط لازم جهت برقراری کیفیت زندگی مطلوب و پایدار با توجه به شاخص‌های در نظر گرفته‌شده در این منطقه به‌طور نظام‌مند در راستای تأمین نیازهای اساسی و محرومیت‌زدایی از مناطق روستایی شکل نگرفته است. ناگفته نماند که روستاهای حسنلو، بارانی کرد و شیخ احمد نیز پایداری متوسط خود را مدیون مرکز دهستان بودن (حسنلو)، قرار گرفتن در مسیر جاده‌های ارتباطی اصلی و دسترسی آسان به مراکز شهری نقده و محمدیار هستند.

جدول ۱۴ - سطوح پایداری سکونتگاه‌های روستایی دهستان حسنلو بر پایه پایداری کیفیت زندگی

ضرایب مدل WASPAS	سطوح پایداری کیفیت زندگی	
۰/۳۳۷۳۲۶ - ۰/۳۲۱۷۵۳	حسنلو، بارانی کرد، شیخ احمد	سطح اول (تأخوری پایدار)
۰/۳۲۱۷۵۳ - ۰/۳۰۶۱۸	—	سطح دوم (پایداری ضعیف)
۰/۳۰۶۱۸ - ۰/۲۹۰۶۰۶۷۹۳	کهریزعجم، آقاییگلو، بارانی عجم، وزنه	سطح سوم (پایداری بسیار ضعیف)

منبع: یافته‌های تحقیق

نتیجه‌گیری

ارتقاء کیفیت زندگی یکی از مفاهیم محوری توسعه پایدار است که در تمام زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، محیطی، کالبدی و نهادی ظاهر می‌شود، بنابراین وضعیت کیفیت زندگی مردم در سکونتگاه‌های روستایی را می‌توان عاملی بر توسعه پایدار روستایی فرض کرد که برای رسیدن به پایداری آن، به یک نوع برنامه‌ریزی هدفمند و بلندمدت نیازمند است که هدف اصلی آن ماندگاری جمعیت در فضاهای روستایی است. لذا نیل به این امر، به عوامل زیادی از جمله اشتغال، درآمد مناسب، دسترسی به خدماتی مانند آموزش و بهداشت، سلامت، محیط طبیعی، امنیت و غیره وابسته است. یافته‌های حاصل بررسی نظرات دو گروه خانوارهای روستایی و مسئولان محلی در راستای ارتباط بین ابعاد اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی - کالبدی و پایداری کیفیت زندگی واگرایی (ناهمسانی) وجود نداشته و وجود توسعه آن‌ها از نظر هر دو دیدگاه (جامعه روستایی و مسئولان محلی) در سکونتگاه‌های روستایی لازم و ضروری شناخته شده است. نتیجه آن است که کیفیت زندگی در روستاهای دهستان حسنلو شهرستان نقده بر مبنای مؤلفه‌های کیفیت اقتصادی، کیفیت نهادی، کیفیت آموزشی، کیفیت سلامتی و امنیت، کیفیت اوقات فراغت، کیفیت محیطی، کیفیت محیط مسکونی، کیفیت زیرساخت‌ها در قالب چهار بُعد (اقتصادی - نهادی، اجتماعی - فرهنگی، محیط زیستی و کالبدی) در مجموع با امتیاز ۲/۹۱ در سطحی پایین‌تر از حد متوسط قرار گرفته و وضعیت نامطلوبی دارند. پس می‌توان عنوان کرد که سکونتگاه‌های روستایی دهستان حسنلو به لحاظ کیفیت زندگی با چالش‌های پایه‌ای و حساسی روبرو است.

یکی از عوامل مهم و تأثیرگذار بر کیفیت زندگی روستائیان بعد اقتصادی - نهادی است. نتایج مطالعه حاضر نشان داد که بعد اقتصادی - نهادی روستائیان مورد مطالعه در سطحی پایین‌تر از حد متوسط قرار دارد. از مؤلفه‌های تعیین‌کننده بعد اقتصادی در این مطالعه اشتغال و درآمد است. یافته‌ها مبین پایین بودن سطح رضایت روستائیان مورد مطالعه از اشتغال و درآمد خود می‌باشد. همچنین با توجه به وضعیت منطقه و محروم بودن آن، تنوع در فرصت‌های شغلی بسیار پایین است. بر اساس نتایج موجود حدود نیمی از افراد مورد مطالعه کشاورز و دامدار هستند که با توجه به خشکسالی‌های چند سال اخیر، درآمد حاصل از شغل غالب در منطقه بسیار پایین آمده است. این درآمد پایین نیز در کاهش عملکرد کشاورزان تأثیر مستقیم داشته و در نهایت باعث پایین آمدن سطح رضایت آنان از کیفیت درآمد و اشتغال خود شده است. با توجه به اینکه به لحاظ کیفیت نهادی رضایت نسبی روستائیان دهستان حسنلو از تعامل و همکاری بین مردم و مسئولین، دسترسی آسان به مسئولین امور روستایی (همانند دهیار، شورا) و دسترسی آزاد

به اطلاعات و اخبار عامل نهادی را در حد متوسط قرار داده است. اما همان‌طور که مورد اشاره قرار گرفت عدم رضایت روستائیان از اشتغال، درآمد، قدرت خرید، داشتن پس‌انداز مناسب و غیره باعث شده است وضعیت کیفیت زندگی روستائیان در سطحی پایین‌تر از حد متوسط ارزیابی شود. به طوری که بسیاری از روستائیان در قیاس با مناطق شهری از محرومیت بالایی برخوردار هستند. نتیجه به دست آمده با نتایج مطالعات قادرمرزی و همکاران (۱۳۹۵)، قنبری و همکاران (۱۳۹۲)، افتخاری و همکاران (۱۳۹۰)، پورطاهری و همکاران (۱۳۹۰) و لی (۲۰۰۸) مطابقت دارد.

یکی دیگر از عوامل مهم تأثیرگذار بر کیفیت زندگی روستائیان بعد اجتماعی - فرهنگی است. نتایج مطالعه حاضر نشان داد که بعد اجتماعی - فرهنگی در روستاهای مورد مطالعه پایین‌تر از حد متوسط است. از مؤلفه‌های تعیین‌کننده بعد اجتماعی - فرهنگی در این مطالعه وضعیت سلامت، امنیت، آموزش و اوقات فراغت می‌باشد. در بین مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده بعد اجتماعی - فرهنگی، رضایت نسبی روستائیان از شاخص‌های مؤلفه سلامت و امنیت همانند بهره‌مندی از بیمه روستایی، احساس رضایت از امنیت فردی، مصرف مواد غذایی پروتئینی آن (مؤلفه سلامت و امنیت) را در سطحی متوسط قرار داده است. از طرفی سایر مؤلفه‌های بعد اجتماعی - فرهنگی (آموزش و اوقات فراغت) پایین‌تر از حد متوسط بوده است. این امر بستر ساز نامطلوبی بعد اجتماعی - فرهنگی مؤثر بر کیفیت زندگی شده است. نتیجه به دست آمده با نتایج مطالعات قادرمرزی و همکاران (۱۳۹۵)، افتخاری و همکاران (۱۳۹۰) و لی (۲۰۰۸) مطابقت دارد. بعد زیست‌محیطی و کالبدی از دیگر ابعاد تأثیرگذار بر کیفیت زندگی روستائیان است. در این بعد مؤلفه کیفیت محیطی در قالب عامل زیست‌محیطی و مؤلفه‌های کیفیت محیط مسکونی و کیفیت زیرساخت‌ها در قالب بعد کالبدی مورد بررسی قرار گرفته‌اند. نتایج نشان داد که عامل کیفیت محیطی مربوط به سکونتگاه‌های روستایی دهستان حسنلو در حد پایین‌تر از متوسط قرار دارد. یکی از شاخص‌های تعیین‌کننده عامل کیفیت محیطی در سکونتگاه‌های روستایی، روش‌های جمع‌آوری زباله و پاکیزگی محیط روستا است. در بسیاری از روستاها در کنار جمع‌آوری زباله‌ها در پیرامون روستا، فضولات حیوانی نیز در روستاها نگهداری می‌شود که باعث پایین آمدن کیفیت چشم‌انداز محیطی در روستاها می‌گردد. نتیجه به دست آمده با نتایج مطالعات قادرمرزی و همکاران (۱۳۹۵)، افتخاری و همکاران (۱۳۹۰)، پورطاهری و همکاران (۱۳۹۰) و لی (۲۰۰۸) همخوانی دارد.

عامل کالبدی نیز یکی دیگر از عوامل تأثیرگذار بر کیفیت زندگی سکونتگاه‌های روستایی است. نتایج مطالعه حاضر نشان داد که عامل کالبدی روستائیان مورد مطالعه در حد متوسط می‌باشد. از دلایل این وضعیت می‌توان به بهره‌مندی از آب آشامیدنی سالم و برق، طی کردن فاصله زمانی محدود برای دسترسی به شهر، راه‌های ارتباطی مناسب، دسترسی به جاده و وسایل حمل و نقل عمومی، دسترسی به توزیع جایگاه سوخت، تسهیلات مناسب در واحدهای مسکونی (سیستم گرمایشی، سیستم سرمایشی، حمام، سرویس بهداشتی)، به‌کارگیری مواد و مصالح مقاوم در ساخت واحدهای مسکونی (دو شاخص اخیر بیشتر در طی چند سال اخیر در روستای حسنلو به عنوان مرکز دهستان است، مشاهده می‌شود). با این وجود با توجه به مشاهده میدانی صورت گرفته در بسیاری از سکونتگاه‌های روستایی مورد مطالعه، سکونتگاه‌ها به علت وجود بافت‌های قدیمی و فرسوده، فقدان تسهیلات و امکانات مناسب از جمله سرویس‌های بهداشتی مناسب می‌باشند. این امر دلالت بر پایین بودن کیفیت عامل کالبدی دارد.

همچنین نتایج اجرای مدل WASPAS نشان داد که بر اساس مؤلفه‌ها و محاسبات انجام شده به ترتیب

روستاهای حسنلو، بارانی کرد و شیخ احمد میزان پایداری متوسطی را در قیاس با سایر سکونتگاه‌های مورد مطالعه دارند. سه روستای مذکور پایداری متوسط خود را مدیون مرکزیت دهستان بودن (حسنلو)، قرار گرفتن در مسیر جاده‌های ارتباطی اصلی و دسترسی آسان و قرار گرفتن در پیرامون مراکز شهری نقده و محمدیار هستند. به‌طور کلی بر اساس آنچه اشاره شد، می‌توان بیان داشت که توزیع جغرافیایی پایداری کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی دهستان حسنلو شهرستان نقده دارای وضعیت مطلوبی نبوده و اکثریت روستاها در سطوح پایداری بسیار ضعیف قرار گرفته‌اند و این یافته‌ها با نتایج حاصل از مطالعات میدانی و مشاهدات عینی به خوبی با واقعیت‌های موجود سکونتگاه‌های روستایی منطبق است.

می‌توان بر این نکته تأکید داشت که کیفیت زندگی مفهومی چندوجهی است که پایداری آن زمانی محقق می‌شود که همه مؤلفه‌های آن از وضعیت مطلوب برخوردار باشند. در ناپایداری و نامطلوب بودن کیفیت زندگی مناطق روستایی مورد مطالعه عوامل و نیروهای مختلفی اثرگذار هستند که نبود تنوع شغلی و اتکاء به کشاورزی، بیکاری، درآمد ناکافی خانوار و افزایش هزینه‌های زندگی، مالکیت زمین، عدم شکل‌گیری نهادهای مالی و خرد روستایی، همکاری ناکافی مردم و مسئولین در تصمیم‌سازی‌ها و تصمیم‌گیری‌ها، ضعف زیرساخت‌های عمومی، عدم واگذاری امور روستایی و تفویض اختیارات به روستاییان، نارضایتی از عملکرد مدیران روستایی، تکنوکراتیک بودن برنامه‌ریزی‌ها، نبود حکمروایی خوب روستایی، کاهش مسئولیت‌پذیری در برابر وظایف و نقش‌های اجتماعی، مهاجرت روستاییان به شهر به امید زندگی بهتر، کاهش و آلودگی منابع آبی روستا، عدم وجود شبکه‌های فاضلاب روستایی، دفع غیربهداشتی زباله‌ها و غیره را می‌توان از مهم‌ترین علل بستر ساز پایداری ضعیف یا ناپایداری کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی برشمرد.

بر اساس مطالعه انجام‌شده، می‌توان این‌گونه استنباط کرد که اگر بهبود و پایداری کیفیت زندگی در قالب نگرش همه‌جانبه بر اساس پارادایم توسعه پایدار، گسترش دموکراسی و رویکرد مردم‌محوری، توانمندسازی مردم به‌منظور شرکت در تصمیم‌گیری‌ها، توانمندسازی اقتصادی، افزایش رفاه و خوشبختی و پایگاه اجتماعی، گسترش فرصت‌ها و ظرفیت‌های بالقوه و غیره صورت گیرد، در این حالت، برای ارتقاء و پایداری کیفیت زندگی، باید مدیریت روستایی از درون خود جوامع روستایی شکل گرفته و عوامل بیرونی فقط به‌عنوان هدایت‌گر و تسهیل‌گر ایفای نقش نمایند. در این راستا، رویکرد حکمروایی خوب روستایی که ارتقاء سطح کیفیت زندگی روستاییان را چه از نظر مادی و معنوی و چه به لحاظ تحرک بخشیدن به ظرفیت‌های درون ناحیه‌ای از راه تلاش برای ارتقای عرضه متکی به منابع محلی و بسط و توسعه عوامل مؤثر و کارا در بهبود بخشی به کیفیت زندگی می‌داند، به‌مثابه کلید اصلی به شمار می‌رود.

منابع

بدری، س. ع.، رضوانی، م. ر. و قرن‌جیک، م. ۱۳۹۲. سنجش شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی در نواحی روستایی (مطالعه موردی: دهستان جعفریای جنوبی شهرستان ترکمن). فصلنامه جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، ۲۴(۲): ۷۴-۵۳.

پورطاهری، م.، رکن‌الدین افتخاری، ع. و فتاحی، ا. ۱۳۹۰. ارزیابی کیفیت زندگی در نواحی روستایی، مطالعه موردی:

- دهستان خاوه شمالی، استان لرستان. پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۴۳ (۷۶): ۳۱-۱۳.
- رضوانی، م. ر.، متکیان، ع. ا.، منصوریان، ح. و ستاری، م. ح. ۱۳۸۸. توسعه و سنجش شاخص‌های کیفیت زندگی شهری (مطالعه موردی: شهر نورآباد، استان لرستان). مجله مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، ۱(۲): ۱۱۰-۸۷.
- رضوانی، م. و منصوریان، ح. ۱۳۸۷. سنجش کیفیت زندگی: بررسی مفاهیم، شاخص‌ها و مدل‌ها و ارایه مدل پیشنهادی برای نواحی روستایی. فصلنامه روستا و توسعه، ۱۱(۳): ۲۶-۱.
- رکن‌الدین افتخاری، ع.، فتاحی، ا. و حاجی‌پور، م. ۱۳۹۰. ارزیابی توزیع فضایی کیفیت زندگی در مناطق روستایی (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان دلفان استان لرستان). فصلنامه پژوهش‌های روستایی، ۲(۲): ۶۹-۹۴.
- حبیب، ف. ۱۳۸۶. رویکرد پایداری در متن شهرسازی، فصلنامه علوم و تکنولوژی محیط زیست، ۹(۱): ۱۱۱-۱۱۲.
- خسروبیگی، ر. شایان، ح. ۱۳۹۰. سنجش و ارزیابی پایداری در مناطق روستایی با استفاده از تکنیک تصمیم‌گیری چندمعیاره فازی - تاپسیس. فصلنامه پژوهش‌های روستایی، ۲(۱): ۱۸۵-۱۵۱.
- حیدری ساربان، و. ۱۳۹۳. سنجش و اولویت‌بندی مناطق روستایی برحسب سطوح کیفیت زندگی شهرستان مشکین‌شهر، فصلنامه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۴(۳۳): ۱۵۲-۱۳۱.
- خراسانی مقدم، ص.، یزادنفر، س. ع. و حسینی، س. ب. ۱۳۹۴. بررسی شاخص‌های کیفیت زندگی مؤثر بر میزان رضایتمندی ساکنان سکونتگاه‌های غیررسمی (مطالعه موردی: محله فرحزاد تهران فرحزاد شمالی). فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۴۷(۱۱): ۱۱۷-۹۷.
- سلیمانی، م.، منصوریان، ح. و براتی، ز. ۱۳۹۲. سنجش کیفیت زندگی در محله‌های در حال گذر شهری (مورد مطالعه: محله دروازه شمیران از منطقه ۱۲ شهر تهران). فصلنامه جغرافیا، ۱۱(۳۸): ۷۵-۵۱.
- شاطریان، م.، اشنویی، ا. و گنجی‌پور، م. ۱۳۹۱. سنجش میزان رضایتمندی ساکنان بافت قدیم شهر آران و بیدگل از شاخص‌های کیفیت زندگی. فصلنامه مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، ۴(۱۳): ۱۲۷-۱۴۴.
- شاهرخی ساردو، ص.، نوری‌پور، م. و پدرام، پ. ۱۳۹۴. ارزیابی کیفیت زندگی مناطق روستایی با استفاده از تاکسونومی عددی (مورد مطالعه: دهستان اسفندقه، شهرستان جیرفت). فصلنامه علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران، ۱۱(۲): ۴۷-۳۱.
- ف. س. ح. س.، صادقلو، ط. و سجاسی قیداری، ح. ۱۳۹۰. سنجش کیفیت زندگی در مناطق روستایی: مطالعه موردی دهستان آق‌بلاغ استان زنجان. فصلنامه روستا و توسعه، ۱۱(۳۱): ۴۸-۲۷.
- فرجی ملایی، ا. ۱۳۸۹. تحلیل شاخص‌های کیفیت زندگی شهری و برنامه‌ریزی برای بهبود آن. پایان‌نامه کارشناسی

ارشد دانشگاه تهران.

قادر مرزی، ح.، جمینی، د. و جمشیدی، ع. ر. ۱۳۹۵. توزیع فضایی کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی شهرستان روانسر. فصلنامه مسکن و محیط روستا، ۳۵(۱۵۵): ۹۳-۱۰۸.

قنبری، ی.، رحیمی، ح. و احمدیان، م. ۱۳۹۲. سنجش و ارزیابی شاخص کیفیت زندگی در مناطق روستایی (مطالعه موردی: دهستان میانه، شهرستان فسا). فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی، ۲(۳): ۷۳-۹۵.

گروسی، س. و نقوی، ع. ۱۳۸۷. سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی در شهر کرمان. فصلنامه رفاه اجتماعی، ۳۰ و ۳۱: ۶۱-۸۲.

مرصوصی، ن. و بهرامی پاوه، ر. ۱۳۹۰. توسعه پایدار روستایی. چاپ اول انتشارات دانشگاه پیام نور، تهران، ۲۰۸ ص.

محمدپور جابری، م. ۱۳۹۳. تحلیل نقش گردشگری بر کیفیت زندگی شهروندان با تأکید بر شاخص‌های ذهنی. مورد: شهر فشم (شهرستان شمیرانات). فصلنامه گردشگری شهری، ۱(۱): ۳۵-۴۵.

مختاری، م. و نظری، ج. ۱۳۸۹. جامعه‌شناسی کیفیت زندگی. چاپ اول انتشارات جامعه‌شناسان، تهران، ۲۰۸ ص.

مهدی زاده، ج. ۱۳۸۵. برنامه ریزی راهبردی توسعه شهری (تجربیات اخیر جهان و جایگاه آن در ایران). انتشارات مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران، تهران.

Bell, M., Benjamin, F. and Ellis, H. 2003. The Use of Multi-criteria Decision-making Methods in the Integrated Assessment of Climate Changes: Implications for IA Practitioners, *Socio-Economic Planning Sciences*, (37): 289-316.

Bloom, D. E., Craig Patricia, H. and Malaney, P.N. 2001. THE QUALITY OF LIFE IN RURAL ASIA: Determination of the Quality of life. Published in the United States by Oxford University Press Inc., New York.

Boncinelli, F., Pagnotta, G., Riccioli, F. and Casini, L. 2015. The determinants of quality of life in rural areas from a geographic perspective: the case of tuscany, *rurds*, 27(2): 104-117.

Brauer, R. and Dymitrow, M. 2014. Cuality of life in rural areas: a topic for the rural Development policy? *Bulletin of Geography. Socio-economic Series*, 25: 25-54.

Chakraborty, S. and Zavadskas, E.K. 2014. Applications of WASPAS method in manufacturing decision making. *Informatica*, 25(1): 1-20.

Costanza, R. 2007. Quality of life: An approach integrating opportunities, human needs. and subjective well- being, *Ecological Economics*, 61: 2-13.

Das, D. 2008. Urban Quality of Life: A case study of Guwahati. *Social Indicators Research*, 88: 297-310.

- Foo, T.S. 2000. Subjective assessment of urban quality of life in Singapore (1997-1998). *Habitat International*, 24: 31-49.
- Goran, R. and Jelisavka, B. 2016. Theoretical approach to the study of quality of life in rural and urban settlements. *Analele Universității din Oradea, Seria Geografie*, 1: 05-24.
- Lee, Y.J. 2008. Subjective quality of life measurement in Taipei. *Building and Environment*, 43 (7): 1205 – 1215.
- Madić, M., Gecevaska, V., Radovanović, M. and Petković, D., 2011. Multi-criteria Economic Analysis of Machining Processes using the WASPAS Method. *Jurnal of Production Enjineering*, 17(2): 79- 82.
- Marans, R.W. and Stimson R. 2011. Investigating quality of urban life: Theory, methods, and empirical research. *Social Indicators Research Series*, 45: 1–29.
- Mc Creat, R., Shyy, T. K. and Stimson, R. 2006. What is the strength of the link between objective and Subjective indicators of urban quality of life? *Applied Research in Quality of Life*. 1(1): 79-96.
- Neuman, W. L. 1997. *Social Research Method: Qualitative and Quantitive Aproaches*. 3rd Edition, Allyn and Bacon, Boston.
- Pacione, M. 2003. Urban environmental quality and human wellbeing- a social geographical perspective. *Landscape and Urban Planning*, 66(1-2): 19-30.
- Parker, J. S. and Moor, R.H. 2005. Conservation use and quality of life in a rural community: an extension of Goldschmidt, s findings. *Southern Rural Sociology*, 23(1): 235-236.
- Pal, A. K. and Kumar, U. C. 2005. Quality of life concept for the Evaluation of Societal development of rural Community in west Bangal, India. *Journal Rural Development*, 15: 302-317.
- Pospěch, p., Delín, M. and Spěšná, D. 2009. Quality of life in Czech rural areas. *Agric. Econ. – Czech*, 55(6): 284–295.
- Praveen, V. and Rani, M, A. 2016. Quality of life among elderly in a rural area. *International Journal of Community Medicine and Public Health*, 3(3): 754-757.
- Sedaghatnia, S., Sapura, M., Ghahramanpouri, A, and Sapura, M. 2013. An Evaluation of Residents Quality of Life through Neighborhood Satisfaction in Malaysia, *Environmental Management and Sustainable Development*, 2(1): 114-125.
- Van Kamp, I., Leidelmeijer, K. and Marsman, G. 2003. Urban Environmental Quality and Human Well- Being towards a Conceptual Framework and Demarcation of Concepts; A Literature Study, *Landscape and Urban Planning*, Elsevier Science, 65: 5–18.
- Zielinska Wczkowska, H. and Dzióra-Kornatowska, K. W. 2010. Evaluation of Quality of life (QoL) of Student of the University of Third Age (U3A) on the Basis of Socio-Demographic

Factors and Health Status. Archives of Gerontology and Geriatrics, 53(2): 198-202.

UNESCO.1997. Educating for a Sustainable Future. UNESCO, Government of Greece, Theasalonik.

Zavadskas, E. K., Turskis, Z., Antucheviciene, J. and Zakarevicius, A. 2012. Optimization of Weighted Aggregated Sum Product Assessment. Electronics and Electrical Engineering, 122(6): 3-6.

Zavadskas, E. K., Antucheviciene, J.A., Šaparauska, J. and Turskis, Z. 2013. Multi-criteria Assessment of Facades' Alternatives: Peculiarities of Ranking Methodology. 11th International Conference on Modern Building Materials, Structures and Techniques, MBMST, Procedia Engineering 57: 107 – 112.

Assessment of Sustainability of Quality of Life in Rural Settlements (Case of Study: The Hassanlou County, West Azerbaijan, Iran)

Shamsi Salehpour^{1*} and Hamid Jalalian²

Submitted: 22 November, 2016

Accepted: 18 November, 2017

Abstract

Promoting the quality of life is one of the key concepts of sustainable development that appears in all economic, social, cultural, environmental, physical and institutional fields. The main purpose of this article is measuring the sustainability of quality of life in rural settlements of the Hassanlou County that is from the Naghadeh County. The present study was conducted using descriptive-analytic method. The statistical population of the study consisted of two groups of rural households and local authorities. To determine the sample size, the Cochran model was used and available samples were used for sampling. Field information was gathered using a questionnaire. The collected data was analyzed using the SPSS software package and Pearson correlation coefficient, single sample T, one way analysis of variance, Tukey test and the multi-criteria decision making model WASPAS. The overall results from comparing the views of people and authorities showed that improving all of the indicators examined to sustain the quality of life in rural settlements is necessary. Therefore, there is a convergence between the views of both the people and the authorities. Overall, the research results showed that the level of quality of life in the studied range is lower than the average (with a score of 2.91).³Also, the results of the WASPAS analysis showed that the villages of Hasanlou, Baranye Kord and Sheikh Ahmad, ranked one, two and three, in terms of quality of life, and in comparison with other settlements, they are in a medium level of sustainability.

Keywords: Quality of Life, Sustainability, Rural Settlements, Hassanloo, Nagadeh

---

1 - Ph.D. Student of Geography and Rural Planning, Kharazmi University, Tehran

2 - Associate Professor of Human Geography, Faculty of Geographical Sciences, Kharazmi University, Tehran

(*-Corresponding author Email: salehpor_p@yahoo.com)

DOI: 10.22048/rdsj.2018.67951.1609